

N A C R T

Hrvatski jezik

**ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA,
DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE**

ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

POGLAVLJE I. - TEMELJNE ODREDBE

Članak 1. (Predmet)

Ovim zakonom, u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva, uređuju se mjere za zabranu i ograničenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, sprječavanje pristupa maloljetnih osoba tim proizvodima, sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obvezne oznake na pakiranjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere, osnivanje Federalnog povjerenstva za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i nadzor nad provođenjem zakona.

Članak 2. (Definicije)

U smislu ovog zakona:

- 1) **Duhan** je kultivirana biljka vrste *Nicotiana tabacum L* u svim oblicima i stupnjevima uzgoja i u svim fazama obrade i pakiranja koji ne služi krajnjoj potrošnji (neobrađeni duhan);
- 2) **Duhan za samostalno motanje** je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;
- 3) **Duhan za oralnu uporabu** je svaki duhanski proizvod za oralnu uporebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, osobito one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;
- 4) **Duhan za lulu** je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;
- 5) **Vodena lula** je naprava za pušenje kod koje dim prolazi kroz posudu sa vodom i hladi se prije udisanja kroz savitljivo crijevo. Vodena lula podrazumijeva nargilu, hookah, šišu;
- 6) **Duhan za vodenu lulu** je duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem vodene lule i smatra se duhanskim proizvodom za pušenje;
- 7) **Duhan za žvakanje** je bezdimni duhanski proizvod osobito namijenjen za žvakanje;
- 8) **Duhan za šmrkanje** je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;
- 9) **Novi duhanski proizvod** je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:
 - cigarete,
 - duhan za samostalno motanje,
 - duhan za lule,
 - duhan za vodene lule,
 - cigare,
 - cigarilosi,
 - duhan za žvakanje,

- duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju,
 - i stavljen je na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona, kao i svaka modifikacija uključujući promjene u dizajnu, bilo kojoj od komponenti, dijelova, sadržaja, načinu izgaranja ili vrsti nikotina, aditivima ili sastojcima duhanskih proizvoda stavljenih na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona;
- 10) **Cigareta** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od papira koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 11) **Cigara** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od prirodnog duhana, teži od 3 grama, i koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 12) **Cigarilos** je cigara najveće težine do 3 grama po komadu;
 - 13) **Aditiv** je tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, pojedinačnom pakiranju ili bilo kakvom zbirnom pakiranju;
 - 14) **Biljni proizvod za pušenje** je proizvod na bazi biljaka, trava ili voća koji ne sadrži duhan, a može se upotrebljavati putem postupka izgaranja;
 - 15) **Elektronska cigareta** je proizvod koji se može koristiti za uporabu pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, posudu za ponovno punjenje i uređaj bez uložka ili posude. Elektronske cigarete mogu biti potrošne ili ponovno punjive putem posude za ponovno punjenje ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu uporabu;
 - 16) **Posuda za ponovno punjenje** je posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektronske cigarete;
 - 17) **Duhanski proizvod** je proizvod koji je u cijelosti ili djelomično napravljen od duhana i proizveden za njegovu uporabu putem pušenja, ušmrkavanja, usisavanja, žvakanja, ili bilo koje druge vrste uporabe;
 - 18) **Duhanski dim** je dim koji se oslobađa iz zapaljenog duhanskog proizvoda namijenjenog pušenju i dim koji se oslobađa iz pluća prilikom pušenja;
 - 19) **Bezdimni duhanski proizvod** je duhanski proizvod čija uporaba ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu uporabu;
 - 20) **Ostali duhanski proizvod** je svaki proizvod napravljen u cijelosti ili djelomično od duhana, a nije obuhvaćen definicijom duhanskog proizvoda;
 - 21) **Emisije tvari** su tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske uporabe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu uporabe bezdimnih duhanskih proizvoda;
 - 22) **Javni zatvoreni prostor** je svaki prostor, koji ima krov ili strop (pokretni ili nepokretni) i potpuno zatvoreno više od polovine površine pripadajućih stijena, javno dostupan i namijenjen individualnom ili zajedničkom korištenju, bez obzira na pravo vlasništva ili pravo pristupa, a između ostalih, obuhvaća zajedničke prostore u stambenim zgradama, sve prostore u građevinama u kojima su smještene javne institucije, ustanove i poduzeća te sve prostore u građevinama u kojima se obavljaju djelatnosti iz područja javnog prijevoza, zdravstva, socijalne zaštite, odgoja i obrazovanja, trgovine, trgovački centri, prostori namijenjeni obavljanju uslužnih djelatnosti, športa i rekreacije, ugostiteljstva, smještaja i turizma, kulture, umjetnosti i znanosti, sajmovi i izložbi, te prostore iz djelatnosti medija, igara na sreću, vjerskog, političkog i građanskog okupljanja, kao i svaki povezani i drugi pripadajući zatvoreni

- prostor, kao što su hodnici, dizala, stubišta, predvorja, zajedničke prostorije, toaleti, čekaonice, kantine, pomoćni objekti, skladišta, podrumi, garaže;
- 23) **Javni skup** je svako organizirano okupljanje građana koje se održava na za to prikladnom prostoru.
 - 24) **Radno mjesto** je svaki prostor koji služi za obavljanje poslova i može biti natkriven, polunatkriven, u potpunosti ili djelomično ograđen, bez obzira na vrstu materijala od kojeg je sagrađen kao i svaki povezani i drugi pripadajući javni zatvoreni prostor;
 - 25) **Sredstvo javnog prijevoza** je svako prevozno sredstvo bez obzira na oblik vlasništva kojim se uz naplatu ili drugu vrstu naknade obavlja cestovni, željeznički, zračni i vodeni prijevoz putnika, uključujući žičare;
 - 26) **Sredstvo privatnog prijevoza** je svako prevozno sredstvo u privatnom vlasništvu kojim se obavlja cestovni i vodeni prijevoz;
 - 27) **Katran** je suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima, čiji se spojevi povezuju sa nastankom više oblika raka;
 - 28) **Nikotin** je nikotinski alkaloid koji se nalazi u duhanu;
 - 29) **Ugljični monoksid** je produkt koji nastaje sagorijevanjem duhana;
 - 30) **Sastojak** je duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili ostalom proizvodu, uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;
 - 31) **Svojevna aroma** je jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tijekom konzumacije duhanskog proizvoda;
 - 32) **Pušenje** je radnja koja dovodi do sagorijevanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, kojom se stvara dim koji se oslobađa direktno u zrak i udiše ga osoba koja obavlja ove radnje;
 - 33) **Posredno ili pasivno pušenje** je izloženost dimu koji dolazi iz gorućeg kraja cigarete ili nekog drugog proizvoda za pušenje, najčešće u kombinaciji sa dimom koji izdahne pušač;
 - 34) **Štetna posljedica pušenja** je znanstveno dokazana pojava oštećenja zdravlja i bolesti koje skraćuju život pušača i nepušača;
 - 35) **Uporaba** je pušenje i svi ostali načini i vrste korištenja duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
 - 36) **Sukob interesa** je sukob između službenih dužnosti i privatnih interesa osobe koja nosi javni položaj, ili kandidata za javni položaj, koja ima odgovornost za kontrolu duhana i koja se može povezati sa njegovim interesima, ili interesima njegovih srodnika;
 - 37) **Zdravstveno upozorenje** je upozorenje koje ukazuje na štetne učinke duhanskih proizvoda po zdravlje ljudi ili na druge nepoželjne posljedice njihove uporabe, uključujući tekstualna upozorenja, kombinirana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke;
 - 38) **Kombinirano zdravstveno upozorenje** je zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i pripadajuće fotografije ili ilustracije;
 - 39) **Zbirno pakiranje** je bilo koje pakiranje u kojem su duhanski ili srodni proizvodi za pušenje stavljeni na tržište i koje obuhvaća jednu ili više zapakiranih jedinica s tim da se prozirni omoti ne smatraju zbirnim pakiranjem;

- 40) **Pojedinačno pakiranje** je najmanje samostalno pakiranje duhanskog ili srodnog proizvoda za pušenje koje se stavlja na tržište;
- 41) **Osoba** je svaka fizička, pravna osoba, kao i svi poslovni subjekti;
- 42) **Nositelj javnog položaja** je službena osoba, službeni predstavnik, savjetnik, inspektor, policijski dužnosnik, carinski dužnosnik, ili vladin službenik izabran na centralnoj ili lokalnoj razini upravljanja;
- 43) **Prodavač** je svaka osoba koja prodaje na malo, veliko, izvozi i uvozi duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- 44) **Oglašavanje i promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je svaka aktivnost s ciljem, učinkom ili očekujućim učinkom promidžbe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili uporabe tih proizvoda na direktan ili indirektan način;
- 45) **Direktna promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je izlaganje pojedinačnih pakiranja cigareta i ostalih proizvoda za pušenje na vidljivim prodajnim mjestima, bilo koje vrste, gdje se prodaju ti proizvodi;
- 46) **Indirektna promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je:
- organizacija događaja na kojima se ističu naziv, logotip ili druge vizualne karakteristike koje podsjećaju na pojedine duhanske i ostale proizvode za pušenje;
 - prikazivanje logotipa i drugih znakova za označavanje tih proizvoda na predmetima koji u smislu ovoga zakona nisu duhanski proizvodi;
 - besplatna ponuda duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima;
- 47) **Sponzorstvo** je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektna promidžbe duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 48) **Donacije od strane duhanske industrije** – svaki oblik financijske ili materijalne podrške javnim ustanovama, organizacijama, sredstvima medija ili pojedincima s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektna promidžbe duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 49) **Industrija duhana** su proizvođač, prodavači na veliko i uvoznici duhanskih proizvoda.

Članak 3.

(Principi Zakona)

Za ostvarenje cilja iz članka 1. ovog zakona organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) rukovode se međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje, i to sljedećim principima:

- a) pravo svakog građanina na zdravlje;
- b) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji na čist zrak jer svi, a osobito djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od utjecaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- c) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- d) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se kroz multisektorsku suradnju utvrdi strategija i mjere radi promicanja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

- e) sinkronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- f) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji da se osigura dovoljno financijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- g) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

Članak 4.

(Zabrana diskriminacije)

- (1) Zabranjuje se svaki vid diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog podrijetla, prilikom obavljanja radnji na temelju ovog zakona i propisa donesenih temeljem ovog zakona.
- (2) Izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose temeljem ovog zakona, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

POGLAVLJE II. - ZABRANA PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Članak 5.

(Zabrana pušenja)

- (1) Zabranjuje se uporaba svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu.
- (2) Zabranjuje se uporaba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe.

Članak 6.

(Osiguranje provedbe zabrane pušenja)

- (1) Provođenje zabrane pušenja obvezni su osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz članka 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno (u daljnjem tekstu zakona: vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta).
- (2) U mjestima i prostorima iz članka 5. ovog zakona gdje je pušenje zabranjeno (u daljnjem tekstu: mjesta i prostori gdje je pušenje zabranjeno) moraju biti postavljene vizualne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranja.
- (3) U mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno, ne smiju biti postavljene pepeljare ili druge posude koje mogu služiti za odlaganje pepela.

(4) U slučaju da osoba ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je osobu:

- a) opomenuti;
- b) uskratiti uslugu;
- c) zatražiti od osobe da napusti prostor.

(5) U slučaju da osoba iz stavka (4) ovog članka ne ispoštuje zabranu pušenja i nakon što vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno postupi po ovlaštenju iz stavka (4) toč. od a) do c) ovog članka, vlasnik odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je kontaktirati nadležni organ.

POGLAVLJE III. - IZNIMKE OD ZABRANE PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Članak 7.

(Iznimka od zabrane pušenja)

(1) Pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim osobama, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem.

(2) Odluku o dozvoli pušenja u smislu stavka (1) ovog članka donosi ravnatelj ili druga odgovorna osoba zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača.

(3) U posebno određenim prostorijama ili ograđenim prostorima za pušenje u ustanovama iz stavka (1) ovog članka mora biti osigurana zaštita nepušača od izloženosti duhanskom dimu, putem osiguranja potpune fizičke odvojenosti prostora za pušenje i uz adekvatne ventilacijske sustave. Površina prostora i prostorije za pušenje u odnosu na veličinu objekta, određuje se pravilnikom ustanove. U ovim prostorijama zabranjeno je služiti hranu.

(4) U prostorijama i prostorima za pušenje u ustanovama iz stavka (1) ovog članka moraju biti postavljena jasno vidljiva upozorenja koja se sastoje od grafičkog znaka dozvole pušenja i teksta koji glasi: „Prostor za pušenje. Pušenje je štetno za vaše zdravlje“.

(5) Federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja utvrđenih ovim člankom.

POGLAVLJE IV. - TESTIRANJE I IZVJEŠĆIVANJE O DUHANSKIM PROIZVODIMA

Članak 8.

(Zabrana proizvodnje i prometa)

- (1) Zabranjuje se proizvodnja i promet cigareta koje sadrže sastojke sa više od:
 - a) deset (10) mg katrana po jednoj cigareti,
 - b) jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti,
 - c) deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti.

- (2) Uvezeni duhanski proizvodi, a osobito cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u stavku (1) ovog članka, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje.

- (3) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a osobito cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive:
 - a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdravlju ili da je manje opasan za zdravlje;
 - b) kofein, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću;
 - c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije;
 - d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje nikotina na usta ili nos;
 - e) aditive koji imaju CMR (kancerogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.

- (4) Zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakiranja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.

Članak 9.

(Testiranje duhanskih proizvoda)

- (1) Svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije obvezno se testiraju.

- (2) Troškove testiranja pri uvozu proizvoda na tržište Federacije, kao i troškove obveznog godišnjeg testiranja za provjeru količine katrana, nikotina i ugljen monoksida u cigaretama snosi uvoznik robe, odnosno proizvođač.

- (3) Testiranja za katran, nikotin i ugljen monoksid za cigarete obavljaju se u akreditiranim laboratorijama najmanje jednom godišnje.

- (4) Akreditirani laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu ili pod direktnim ili indirektnim upravljanjem duhanske industrije.

- (5) Mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja se na temelju ISO standarda:
 - a) za katran ISO 4387,
 - b) za nikotin ISO 10315,

c) za ugljen monoksid ISO 8454.

(6) Točnost oznaka na svakom pojedinačnom pakovanju cigareta provjerava se za katran i nikotin sukladno sa ISO standardom 8243.

(7) Proizvođač ili uvoznik proizvoda duhana obavezan je podnositi rezultate godišnjih testiranja, te svaku eventualnu promjenu Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Članak 10.

(Dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici cigareta obavezni su najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu Ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta.

(2) Spisak iz stavka (1) ovog članka obvezno sadrži obrazloženje o uključivanju sastojaka u duhanskim proizvodima i kategoriju sastojaka.

(3) Uz spisak iz stavka (1) ovog članka obvezno se prilažu toksikološki podatci od proizvođača ili uvoznika za sastojke duhanskih proizvoda u zapaljenom i nezapaljenom stanju, pozivajući se na njihove učinke po zdravlje i osobine koje uzrokuju ovisnost.

(4) Spisak svih sastojaka po količini, vrsti i tipu dostavlja se za svaki duhanski proizvod koji iz proizvodnje izlazi kao samostalni duhanski proizvod namijenjen tržištu kao i za svaki duhanski proizvod koji se uveze na tržište Federacije.

(5) Ministarstvo, u suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federalni zavod za javno zdravstvo), jednom godišnje, putem internet stranice, informira javnost o podacima iz stavka (3) ovog članka uz obvezu zaštite podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Članak 11.

(Obavještenje o novim duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti Ministarstvu obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.

(2) Obavještenje iz stavka (1) ovog članka podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.

Članak 12.

(Sadržaj obavještenja)

(1) Obavještenje iz članka 11. ovog zakona obvezno sadrži:

- a) detaljan opis novog proizvoda;
- b) uputstvo za njegovu uporabu;
- c) podatke o sastojcima i emisijama sukladno čl. 9. i 10. ovoga zakona.

(2) Uz obavještenje iz članka 11. ovog zakona, proizvođači i uvoznici obvezno dostavljaju:

- a) dostupne znanstvene studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, osobito s obzirom na njegove sastojke i emisije;
- b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih grupa, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;
- c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane učinke na prestanak uporabe duhana, te očekivane učinke na započinjanje uporabe duhana i predviđena shvaćanja potrošača.

(3) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obvezni su o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stavka (2) ovog članka obavijestiti Ministarstvo.

(4) Novi duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje stavljeni na tržište moraju u potpunosti ispunjavati uvjete iz ovoga zakona.

POGLAVLJE V. - PAKIRANJE I OZNAČAVANJE DUHANSKIH PROIZVODA

Članak 13.

(Jedinstvena identifikacijska oznaka)

(1) Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora da sadrži Jedinstvenu identifikacijsku oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

(2) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora biti tiskana ili pričvršćena na način da je nije moguće ukloniti ili izbrisati, i ne smije biti skrivena ili prekinuta na bilo koji način.

(3) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora sadržavati:

- a) datum i mjesto proizvodnje;
- b) proizvodni subjekat;
- c) mašine korištene za proizvodnju duhanskog proizvoda;
- d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje;
- e) opis proizvoda;
- f) predviđeno tržište za maloprodaju;
- g) predviđene transportne rute;
- h) uvoznika u Federaciju, ukoliko je to primjenjivo;
- i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena skladišta, kao i datuma transporta, odredišta, mjesta polaska i primatelja;
- j) identitet svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i
- k) broj računa, broj narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.

Članak 14.

(Podatci na pojedinačnim pakiranjima)

(1) Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora sadržavati sljedeće podatke:

- a) ime i adresu proizvođača i uvoznika;
- b) broj jedinica u pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, te
- c) ime i adresu pakiratelja, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakiranje.

(2) Obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina obavljaju proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina.

Članak 15.

(Zdravstvena upozorenja na pakiranjima duhanskih proizvoda)

(1) Sva pakiranja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

(2) Zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost uporabe duhanskih proizvoda iz stavka (1) ovog članka uključuju:

- a) opća upozorenja;
- b) dodatna upozorenja;
- c) kombinirana upozorenja; i
- d) informativne poruke.

(3) Kombinirana upozorenja iz stavka (2) točke c) ovog članka sastoje se od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja.

(4) Zdravstvena upozorenja na pojedinačnim pakiranjima i svim zbirnim pakiranjima moraju biti otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti ili izbrisati i moraju biti u potpunosti vidljiva. Zdravstvena upozorenja ne smiju biti djelomično ili u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim oznakama, oznakama cijene, sigurnosnim oznakama ili drugim elementima.

(5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakiranjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakiranja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentirati, parafrazirati niti se na njih smije referirati.

(6) Na pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da se takve naljepnice ne mogu ukloniti.

(7) Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem pojedinačnog pakiranja, osim na pakiranjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja, kao što su telefonski brojevi i/ili internet stranice namijenjene informiranju potrošača o programima pomoći osobama koja žele prestati pušiti. Na pakiranjima u obliku kutije

sa zglobnim poklopcem opće upozorenje se stavlja i na unutrašnjost gornje površine koja je vidljiva nakon otvaranja pakiranja.

(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakiranja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinirana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakiranja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se tiskaju.

(9) Ministar donosi podzakonski akt o označavanju pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a što podrazumijeva sadržaj i izgled zdravstvenih upozorenja, tekst i dimenzije zdravstvenih upozorenja iz st. (2) i (3) ovog članka, uporabu fotografija ili odgovarajućih ilustracija i način njihovog tiskanja, termine za rotaciju navedenih oznaka na svim vrstama duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bezdimnih duhanskih proizvoda i elektronskih cigareta, te druge podatke neophodne za sigurno označavanje.

Članak 16.

(Predstavljanje proizvoda)

(1) Označavanje pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja:

- a) promiču duhanski proizvod ili potiču na njegovu uporabu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;
- b) sugeriraju da je određeni duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastojaka dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;
- c) upućuju na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost;
- d) nalikuje na hranu ili kozmetički proizvod;
- e) sugeriraju da određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradivost ili druge prednosti za okoliš.

(2) Na zbirnim i pojedinačnim pakiranjima duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje zabranjeno je korištenje termina:

- a) "light";
 - b) "super light";
 - c) "ultra light";
 - d) "slim";
 - e) "full flavour";
 - f) "ekstra";
 - g) "ultra";
- i sličnih termina.

(3) Pojedinačna pakiranja kao ni zbirna pakiranja ne smiju sugerirati ekonomske prednosti uključivanjem tiskanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda „dva za jedan“ ili drugih sličnih ponuda.

(4) Zabranjeni elementi i obilježja iz st. (1) i (2) ovog članka podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.

Članak 17.

(Izgled i sadržaj pojedinačnih pakiranja)

(1) Pojedinačna pakiranja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta.

(2) Pojedinačna pakiranja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

(3) Pojedinačno pakiranje cigareta može biti od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jednom otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakiranja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za zadnju stranu pojedinačnog pakiranja.

POGLAVLJE VI. - ELEKTRONSKE CIGARETE I BILJNI PROIZVODI ZA PUŠENJE

Članak 18.

(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)

(1) Za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom.

(2) Proizvođači i uvoznici elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje podnose obavještenje Ministarstvu o svim takvim proizvodima, kao i o svim značajnijim izmjenama takvih proizvoda, koje namjeravaju staviti na tržište.

(3) Obavijest se podnosi u elektronskom i pisanom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište i sadrži:

- a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovornu osobu, odnosno uvoznika;
- b) popis svih sastojaka sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;
- c) toksikološke podatke o sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući zagrijani proizvod, a koji se osobito odnose na njihove učinke na zdravlje potrošača kad se udišu i na sve učinke stvaranja ovisnosti;
- d) opis sastavnih dijelova proizvoda uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizme za otvaranje i punjenje elektronske cigarete ili posudu za punjenje;
- e) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom uporabe u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;
- f) izjavu da proizvođač, odnosno uvoznik snose punu odgovornost za količinu i sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima.

(4) Uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište su:

- a) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati više od 20 mg/ml nikotina;
- b) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati aditive navedene u članku 8. stavak (3) ovog zakona;
- c) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin smiju se koristiti samo sastojci visoke čistoće;
- d) elektronske cigarete moraju oslobađati doze nikotina u ujednačenim razinama.

(5) Ispunjenje uvjeta iz stavka (4) ovog članka kontrolira akreditirana laboratorija.

(6) Troškove obvezne laboratorijske kontrole novog duhanskog ili proizvoda za pušenje koji se stavlja na tržište snosi proizvođač, odnosno uvoznik proizvoda.

Članak 19.

(Označavanje pakiranja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)

- (1) Svako pojedinačno pakiranje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa sljedećim podacima:
 - a) uputu za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se uporaba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;
 - b) kontraindikacije;
 - c) upozorenje za posebne rizične grupe;
 - d) moguće štetne učinke; i
 - e) podatke o stvaranju ovisnosti i toksičnosti, kao i
 - f) podatke za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravnu ili fizičku osobu za kontakt.
- (2) Ministarstvo može od proizvođača, odnosno uvoznika, zatražiti i dodatne informacije o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim učincima elektronskih cigareta i posuda za punjenje tih proizvoda.

Članak 20.

(Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)

- (1) Svako pojedinačno pakiranje i sva zbirna pakiranja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.
- (2) Opća zdravstvena upozorenja:
 - a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakiranja i svih zbirnih pakiranja;
 - b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakiranja i svih zbirnih pakiranja.

POGLAVLJE VII. - ZABRANA OGLAŠAVANJA, PROMIDŽBE I SPONZORIRANJA DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 21.

(Zabrana oglašavanja)

Zabranjeno je:

- a) direktno ili indirektno oglašavati, sponzorirati i na bilo koji način promicati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;
- c) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su športski ili umjetnički događaji, individualni sportaši ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);
- d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizualnim ili audio-vizualnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu oglašavanja i promidžbe:
 1. u printanim medijima (novine, katalogi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoji, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi);
 2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizualnim medijima/elektronskim medijima;
 3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igrama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel);
 4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično;
 5. na fasadama stambenih objekata;
 6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača;
- e) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije ugostiteljskim objektima u zamjenu za izgradnju ili adaptaciju prostora za promidžbu duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, uključujući opremanje ugostiteljskih objekata tendama, suncobranima i sličnim promidžbenim materijalom;
- f) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u setu s drugom robom i uslugama;
- g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tijekom istraživanja tržišta i degustacije;
- h) obavljati razmjenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje za drugi duhanski proizvod ili drugu robu, radove i usluge;
- i) s ciljem pribavljanja robe, radova i usluga upotrebljavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- j) nuditi ili davati bonus, premiju, poklon, novac ili nuditi povrat novca za kupovinu ili uporabu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, te davati popust na cijenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda na bilo koji način, uključujući izdavanje kupona i bonova;
- k) omogućavati sudjelovanje u nagradnoj igri, lutriji, takmičenju ili događaju, koji su direktno ili indirektno vezani za duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje, koja se uvjetuju kupovinom ili uporabom duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
- l) oglašavati proizvode koji svojim oblikom, nazivom ili namjenom neposredno podstiču potrošnju proizvoda za pušenje, a koji se ne smatraju duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje;

- m) distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje bez naknade, uključujući poklone od subjekata koji ih proizvode, uvoze ili njima trguju, kao i od drugih subjekata duhanske industrije;
- n) upotrebljavati duhanske i ostale proizvode za pušenje prilikom javnih nastupa i prikazivati osobe koje puše na televiziji, s iznimkom filmskog programa i umjetničkih djela; i
- o) oglašavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem Interneta.

Članak 22.

(Obavještenja koja ne predstavljaju oglašavanje)

Iznimno od odredbi članka 21. ovog zakona oglašavanje ne obuhvaća:

- a) obavještenja za dobijene nagrade i druga javna priznanja za kvalitetu proizvoda, koji su postignuti tijekom proizvodnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, ali bez navođenja naziva proizvoda od proizvođača i uvoznika tih proizvoda putem medija;
- b) obavještenja tijekom održavanja specijaliziranih sajmova i izložbi u prostoru sajma ili izložbe, u vrijeme prezentacije novih proizvoda, koji se organiziraju u zatvorenim prostorima;
- c) obavještenja o kvalitetu i druge karakteristike duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje objavljena u stručnim knjigama, časopisima i drugim stručnim izdanjima koja su posebno namijenjena za proizvođače i uvoznike ovih proizvoda.
- d) isticanje riječi i izvedenica od riječi „duhan, duhanski proizvod i ostali proizvod za pušenje“ u nazivu proizvođača duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

POGLAVLJE VIII. - ZABRANE PRODAJE DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 23.

(Mjesta prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

- (1) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu.
- (2) Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima.
- (3) Zabranjeno je:
 - a) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem automata za prodaju cigareta, sa polica supermarketa, samoposluga i sličnih prodavnica u kojim kupci mogu slobodno uzeti robu, kod uličnih prodavača i na improviziranim nelegalnim mjestima prodaje;
 - b) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem interneta;
 - c) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima i dvorištima zdravstvenih objekata i dvorišta za športske i kulturne aktivnosti;

- d) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima koji su od ulaznih vrata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova udaljeni u radijusu manjem od 100 m;
- e) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje na pijacama i drugim improviziranim nelegalnim mjestima prodaje.

(4) Zabranjena je prodaja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje koji nisu u originalnom pakiranju proizvođača ili uvoznika.

(5) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje mogu se prodavati samo u zatvorenim pakiranjima.

Članak 24.

(Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakiranjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi.

(2) Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima.

(3) Duhan, duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje se ne smiju razmjenjivati, prodavati ili poklanjati u aranžmanu u kojem su kombinirani ili nisu vizualno odvojeni od ostalih proizvoda.

(4) Zabranjena je prodaja proizvoda koji nisu duhanski, ali imaju naziv proizvođača duhana, ili naziv bilo koje vrste duhana ili znaka raspoznavanja, amblema, ili sličnim znakovima koji asociraju na duhanske proizvode.

(5) Zabranjena je prodaja duhana za oralnu uporabu i njegovo stavljanje na tržište.

(6) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom.

POGLAVLJE IX. - SPRJEČAVANJE PRISTUPA MALOLJETNIH OSOBA DUHANSKIM PROIZVODIMA I OSTALIM PROIZVODIMA ZA PUŠENJE

Članak 25.

(Sprječavanje pristupa maloljetnim osobama duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati i poklanjati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

(2) Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

(3) Prodavač može zatražiti da osoba, za koju smatra da je mlađa od 18 godina, odgovarajućom ispravom dokaže punoljetnost. Ako osoba odbije dokazati punoljetstvo odgovarajućom ispravom, prodavač je obvezan uskratiti prodaju traženog duhanskog ili drugog proizvoda za pušenje.

(4) Osobama mlađim od 18 godina zabranjeno je da prodaju ili poklanjaju duhan, duhanske proizvode, kao i ostale proizvode za pušenje koji ih mogu podstaknuti na pušenje.

(5) Zabranjena je prodaja slatkiša, igrački i drugih proizvoda namijenjenih djeci, a koji imaju oblik bilo koje vrste duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili slikovno (crtežom) upućuju na pušenje.

(6) U cilju sprječavanja pristupa maloljetnih osoba duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje Ministarstvo može poduzimati i dodatne regulatorne mjere.

POGLAVLJE X. - EDUKACIJA, INFORMIRANJE I JAČANJE JAVNE SVIJESTI

Članak 26.

(Aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama)

(1) Nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u suradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji (u daljnjem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obvezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje.

(2) Sve odgojno-obrazovne ustanove obvezne su na vidno mjesto istaknuti postere i druge promidžbene materijale i vizualne grafikone sa tekstom i slikom koji ukazuju na zabranu uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Članak 27.

(Jačanje javne svijesti i informiranje)

(1) Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obvezni poduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istodobno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

(2) Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stavka (1) ovog članka, emitiraju utvrđeni sadržaj programa.

POGLAVLJE XI. - STRATEŠKI PROGRAM ZA KONTROLU UPORABE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 28.

(Strateški program za kontrolu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) donosi Strateški, multisektorski program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja

društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji, očuvanja i unapređenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja čimbenika rizika za nastanak oboljenja, te stjecanja znanja i navika o zdravom načinu života.

(2) Strateški program donosi se za razdoblje od pet godina.

(3) Nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

(4) Sredstva za provođenje Strateškog programa osiguravaju se iz proračuna Vlade Federacije, odnosno proračuna nadležnih ministarstva, kao i drugih izvora shodno nositeljima aktivnosti definiranim u Strateškom programu, a sukladno programskim potrebama i zavisno od financijskih mogućnosti nositelja aktivnosti.

POGLAVLJE XII. - FEDERALNO POVJERENSTVO ZA KONTROLU UPORABE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 29.

(Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalno povjerenstvo).

(2) Federalno povjerenstvo iz stavka (1) ovog članka ima 11 članova, i sastoji se od predstavnika:

- a) Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta,
- b) Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- c) Federalnog ministarstva okoliša i turizma,
- d) Federalnog ministarstva trgovine,
- e) Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke/Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti,
- f) Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova/Federalnog ministarstva unutarnjih poslova,
- g) Federalnog ministarstva finansija/Federalnog ministarstva financija,
- h) Federalne uprave za inspekcijske poslove,
- i) Federalnog ministarstva zdravstva,
- j) predstavnik sektora civilnog društva, i to iz nevladinih organizacija koje se bave područjem prevencije zaštite od pušenja i uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, i
- k) federalni koordinator za kontrolu duhana.

(3) Prilikom imenovanja Federalnog povjerenstva vodi se računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba spola.

(4) Postupak izbora i imenovanja novih članova Federalnog povjerenstva, zbog zamjene ili ostavke dotadašnjih članova, istovjetan je postupku i načinu izbora i imenovanja članova koji se zamjenjuju.

(5) Stalni član Federalnog povjerenstva za kontrolu duhana je, po funkciji koju obavlja, federalni koordinator za kontrolu duhana, koji se bira na temelju propisa o zdravstvenoj zaštiti, te ne podliježe procesu imenovanja propisanom za ostale članove Federalnog povjerenstva.

(6) Federalno povjerenstvo može u svoj rad uključivati, po potrebi, predstavnike institucija, kao i nevladinih organizacija, te stručne osobe iz akademske i istraživačke zajednice iz područja koja su od značaja za kontrolu uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(7) Mandat članova Federalnog povjerenstva traje četiri godine.

(8) Federalno povjerenstvo donosi Poslovnik o radu i za svoj rad odgovara Vladi Federacije.

(9) Federalno povjerenstvo podnosi Vladi Federacije svoje izvješće o radu jednom godišnje, i to najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Članak 30.

(Nadležnosti Federalnog povjerenstva)

Federalno povjerenstvo nadležno je da:

- a) prati pojavnost pušenja, proučava i zajedno sa drugim nadležnim tijelima predlaže mjere i aktivnosti za smanjenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, uključujući i programe odvikavanja od pušenja;
- b) predlaže i organizira izdavanje publikacija radi promidžbe zdravog načina života;
- c) predlaže programe odvikavanja od pušenja;
- d) predlaže i prati provedbu Strateškog programa;
- e) surađuje s međunarodnim tijelima koja prate problematiku kontrole duhana;
- f) sudjeluje u pripremi izvješća o učestalosti navika pušenja i rezultatima trajnih preventivnih akcija;
- g) surađuje s vladinim i nevladinim organizacijama i udruženjima, i
- h) obavlja i druge poslove sukladno ovom zakonu i drugim povezanim propisima koji se odnose na temeljne zadatke Federalnog povjerenstva.

POGLAVLJE XIII. - REGULIRANJE ODNOSA IZMEĐU VLADE FEDERACIJE, OSTALIH ORGANA I INSTITUCIJA DRŽAVNE UPRAVE I INDUSTRIJE DUHANA

Članak 31.

(Odnosi Vlade Federacije, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana)

(1) Odnosi između Vlade Federacije i ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana ograničeni su samo na one odnose potrebne za efektivno reguliranje industrije duhana i njenih proizvoda.

(2) Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informirati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa.

(3) Tvornice za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i tvrtke za uvoz koje su u vlasništvu Vlade Federacije moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom.

(4) Vladi Federacije, organima i institucijama državne uprave, te javnim institucijama i političkim strankama, nije dozvoljeno:

- a) da prime dobrovoljni doprinos bilo koje vrste od predstavnika duhanske industrije, osim ako on ne proizlazi iz zakonske obveze;
- b) da sudjeluju u podršci, prilagodbi ili prihvatanju sporazuma, memoranduma o razumijevanju, angažmana sa predstavnicima industrije duhana koji bi bili protivni legalno primjenjujućim mjerama kontrole duhana;
- c) da putem direktnog ili indirektnog angažmana uključe ili budu uključeni u inicijative, kampanje ili programe koje financira duhanska industrija, uključujući i programe u svezi s kontrolom duhana ili promidžbom javnog zdravlja;
- d) da pruže podršku ili privilegiju osobi ili tvrtki koja se bavi bilo kojom fazom uvoza ili prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(5) Nositelju javnog položaja i kandidatu za obavljanje javne funkcije nije dozvoljeno i smatra se da je u sukobu interesa ako:

- a) prima doprinose, poklone ili privilegije od predstavnika duhanske industrije, ili je
- b) na drugi način uključen u rad takvih društava.

POGLAVLJE XIV. - NADZOR NAD PROVEDBOM ZAKONA

Članak 32.

(Organi nadzora nad provedbom Zakona)

(1) Nadzor nad primjenom ovog zakona obavljaju Federalna uprava za inspekcijske poslove putem nadležnih federalnih inspektora i kantonalni organi za inspekcijske poslove, putem nadležnih kantonalnih inspektora, i to:

- a) kantonalni sanitarni inspektori nad primjenom članka 5. stavak (1) ovog zakona i članka 6. st. (4) i (5) ovog zakona;
- b) federalni i kantonalni zdravstveni inspektori nad primjenom članka 7. st. (4) i (5) ovog zakona i članka 9. stavak (7) ovog zakona;
- c) federalni i kantonalni tržišni inspektori nad primjenom članka 8. ovog zakona, članka 9. st. (1), (5) i (6) ovog zakona i nad primjenom čl. 13. do 25. ovog zakona;
- d) kantonalni prosvjetni inspektori nad primjenom članka 26. ovog zakona.

(2) Nadležna ministarstva unutarnjih poslova obavljaju nadzor nad primjenom ovog zakona, i to:

1. nad primjenom članka 5. stavak (2). ovog zakona;

2. nad primjenom zabrane uporabe duhana i duhanskih proizvoda na javnim skupovima i nad poštivanjem zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na svim javnim mjestima, a u smislu članka 39. ovog zakona.

(3) Organi iz st. (1) i (2) ovog članka međusobno surađuju, dostavljaju obavještenja o poduzetim mjerama, pružaju neposrednu pomoć jedni drugima i poduzimaju zajedničke mjere i aktivnosti neophodne za provođenje nadzora zabrane pušenja.

Članak 33. (Ovlasti inspektora)

U obavljanju inspekcijskog nadzora iz članka 32. ovog zakona, inspektor je, u okviru svog djelokruga, ovlašten:

- a) da zabrani uporabu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, sukladno odredbama ovog zakona;
- b) da zabrani proizvodnju i promet i naredi uništavanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, čiji sastav, pakiranje i oznake ne odgovaraju zahtjevima propisanim ovim zakonom i podzakonskim aktima donesenim na temelju ovog zakona;
- c) da naredi testiranje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u akreditiranoj laboratoriji sukladno ISO standardima;
- d) da naredi proizvođaču i uvozniku cigareta dostavljanje spiska svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu cigareta, sa toksikološkim podacima o sastojcima i obavještenje o svakoj promjeni sastava;
- e) da naredi proizvođaču i uvozniku elektronskih cigareta obavješćavanje ministarstva o proizvodnji odnosno uvozu elektronskih cigareta, sa dostavljanjem podataka iz članka 18. ovog zakona;
- f) da naredi proizvođaču i uvozniku biljnih proizvoda za pušenje da nadležnom organu dostavi popis svih sastojaka i njihovih količina po robnoj marki i tipu biljnog proizvoda za pušenje;
- g) da zabrani oglašavanje, promidžbu, sponzoriranje i poklanjanje u komercijalne svrhe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i prikazivanje na televiziji osoba koja upotrebljavaju duhanske proizvode;
- h) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje putem Interneta, u objektima i dvorištima zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova, objektima i dvorištima za športske aktivnosti, rekreaciju i kulturu, na uličnim i pijačnim tezgama;
- i) da zabrani postavljanje automata za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- j) da zabrani izlaganje i prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje na način da su vidljivi za kupca;
- k) da zabrani prodaju i poklanjanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u setu s drugim proizvodima;
- l) da zabrani proizvodnju i promet duhana za oralnu uporabu;
- m) da zabrani angažiranje osoba mlađih od 18 godina za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- n) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina;
- o) da, na prodajnim mjestima, naredi postavljanje upozorenja o zabrani prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina;

- p) zabrani prodaju i naredi uništavanje slatkiša, igračaka i drugih proizvoda namijenjenih djeci, koji svojim oblikom podsjećaju na duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- q) da naredi odgojno-obrazovnim ustanovama i športskim organizacijama da se na vidna mjesta postave posteri i drugi promidžbeni materijali i vizualni grafikoni s tekstem i slikom koji ukazuju na zabranu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Članak 34.

(Primjena relevantnih propisa)

Na rad nadležnih inspekcija Federalne i kantonalne uprave za inspeksijske poslove glede vođenja inspeksijskog nadzora, shodno se primjenjuju odredbe propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

POGLAVLJE XV. - KAZNE ODREDBE

Članak 35.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 5., 6. i 7. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja ne zabrani uporabu duhanskih proizvoda sukladno članku 5. stavak (1) ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja, protivno članku 7. st. (3) i (4) ovog zakona ne odredi posebnu prostoriju za pušenje.
- (4) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (3) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (5) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta u kojem je pušenje zabranjeno koji propusti obaviti radnje propisane člankom 6. stavak (4) i (5) ovog zakona.

Članak 36.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 8. i 9, kao i čl. od 13. do 22. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM do 15.000 KM kaznit će se za prekršaj gospodarsko društvo i druga pravna osoba koja se bavi proizvodnjom, uvozom i prometom duhanskih proizvoda ako ne istakne podatke, odnosno prodaje duhanske proizvode protivno čl. 8. i 9. ovog zakona, kao i čl. od 13. do 20. ovog zakona i krši odredbe članka 21. ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 3.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 10.000 KM za prekršaj iz stavka (1) točka b) ovog članka kaznit će se odgovorna osoba u organu uprave.

(4) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrovana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 37.

(Novčane kazne za prekršaj iz članka 23. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja prodaje duhanske proizvode protivno odredbama članka 23. st. (4) i (5) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 250 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrirana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 38.

(Kazne za prekršaj iz čl. 23, 24, 25. i 26. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja postupi protivno odredbama članka 23. st. (1), (2) i (3), čl. 24 i 25., kao i članka 26. stavak (2) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrirana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 39.

(Ostale kazne)

- (1) Novčanom kaznom od 100 KM kaznit će se za prekršaj fizička osoba koja:
- a) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u zatvorenim javnim prostorima, javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu, protivno članku 5. ovog zakona;
 - b) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalazi maloljetna osoba ili više njih.

(2) Novčanu kaznu iz st. (1) i (2) ovog članka naplaćuje policijski službenik koji obavlja nadzor, u formi prekršajnog naloga.

Članak 40.

(Prekršajni nalog)

U slučaju da nadležni inspektor utvrdi da se duhan i ostali proizvodi za pušenje prodaju i poklanjaju protivno odredbama čl. 23. do 25. ovog zakona, izdaje prekršajni nalog kojim će, osim novčane kazne sukladno ovom Zakonu i Zakonu o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, izreći i zaštitnu mjeru oduzimanja predmeta i zaštitnu mjeru zabrane obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

POGLAVLJE XVI. - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 41.

(Početak primjene propisa)

- (1) Obveze za fizičke osobe nastupaju s danom stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Ustanove, poduzeća i druge pravne osobe dužne su svoja akta uskladiti s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (3) Industrija duhana obvezna je svoj rad i poslovanje uskladiti s odredbama ovoga zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (4) Pravna osoba, u čijim objektima postoje iznimke od zabrane pušenja sukladno ovom zakonu, bilo da su u njihovom vlasništvu ili su im dati na korištenje, dužni su uskladiti svoj rad s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu provedbenog propisa koji se donosi na temelju članka 7. ovog zakona.
- (5) Kazne za osobe iz st. (1) do (4) ovog članka propisane ovim zakonom početi će se naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 42.

(Donošenje podzakonskih akata)

- (1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar će donijeti provedbene propise na temelju ovog zakona kojima se regulira sljedeće:
 - a) uvjeti za posebne prostorije za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja, iz članka 7. ovog zakona,
 - b) označavanje pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, iz članka 15. ovog zakona.
- (2) Do donošenja podzakonskog akta iz točke b) stavka (1) ovog članka primjenjivat će se Pravilnik o označavanju pakiranja duhanskih prerađevina ("Službene novine Federacije BiH", broj 57/11).
- (3) Duhanski proizvodi koji nisu označeni sukladno propisu iz članka 15. ovog zakona, odnosno podzakonskim aktom iz točke b) stavka (1) ovog članka, mogu se nalaziti na tržištu Federacije do isteka roka od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 43.

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11).

Članak 44.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

OBRAZLOŽENJE
ZAKONA O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA, DUHANSKIH
I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

I - USTAVNI TEMELJ

Ustavni temelj za donošenje ovog zakona sadržan je u Poglavlju III. članak 2. pod b) i članku 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Prema navedenim odredbama predviđena je podijeljena nadležnost federalne vlasti i kantona u području zdravstva, s tim da:

- federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti (članak III 3. stavak 3);
- kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone (članak III 3. stavak 4.);
- suglasno potrebama nadležnosti u području zdravstva ostvaruju se od strane kantona koordinirano od federalne vlasti (članak III 3. stavak 1.), pri čemu federalna vlast uzima u obzir različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju (članak III 3. stavak 3.).

Sukladno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10) obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Većina kantonalnih ministarstava zdravstva dostavila je pozitivno mišljenje na Prednacrt zakona. Jedan kanton je dao načelnu suglasnost i određene sugestije, a što je opisano u dijelu obrazloženja pod nazivom „Mišljenja kantona“.

Nakon pribavljenih mišljenja kantona, Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Po zaprimanju izjašnjenja svih navedenih subjekata, Prednacrt zakona, zajedno sa Izjavom o usklađenosti i pratećim usporednim prikazima, upućuje Vladi Federacije BiH radi razmatranja i usvajanja.

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE

II.1. Javnozdravstveni aspekt

Ovisnost o duhanu (pušenje) je bolest koja ima štetne posljedice po zdravlje. Briga o zdravlju stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija BiH) stoga podrazumijeva djelovanje institucija u području kontrole duhana, odnosno u području nadzora proizvodnje, prometa i uporabe duhana. Znanstveno je dokazano da je pušenje uzročnik oboljenja koja mogu završiti smrtnim ishodom. Pušenje nije samo štetna navika ili nezdravi životni stil, nego vodeća bolest ovisnosti u svim populacijskim grupama stanovništva. U Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti (MKB) toksični učinci nikotina su klasificirani kao „*Toksični učinci ostalih i nespecifičnih supstanci*“ označeni kategorijom T.65.2, dok po Dijagnostičko–statističkoj klasifikaciji oboljenja i poremećaja mentalnog zdravlja pušenje spada u kategoriju ovisnosti (305.10) i odvikavanja (292.0).^{1, 2}

Vlada Federacije BiH je prepoznala pušenje kao vodeću bolest ovisnosti koja ima štetne posljedice po zdravlje stanovnika i sukladno tome preuzela obveze koje za Bosnu i Hercegovinu proističu iz potpisivanja Okvirne konvencije o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije, međunarodnog sporazuma koji zemlje potpisnice obvezuje na donošenje sveobuhvatnih multisektorskih strategija za kontrolu duhana, kao i donošenje zakonodavnih mjera.

Pušenje je vodeća bolest ovisnosti u svim populacijskim skupinama u Federaciji BiH,³ povezuje se sa većim dijelom vodećih uzroka smrtnosti u svijetu kao što su bolesti srca i krvnih sudova, osobito angina pectoris, srčani i moždani udar. Pušenje se povezuje i sa nastankom različitih oblika raka, naročito bronhija i pluća. Žene koje puše imaju poteškoća pri začeću ploda, dok uporaba duhana tijekom trudnoće šteti zdravlju nerođenog djeteta.⁴ Posljedice ovako masovne bolesti ovisnosti odražavaju se indirektno na ekonomiju društva, u smislu smanjene radne sposobnosti i značajnih troškova liječenja. Po podacima Svjetske zdravstvene organizacije (u daljnjem tekstu: SZO) svake godine u svijetu od posljedica pušenja umire oko 6 milijuna ljudi, sa prognozom da ukoliko na internacionalnom planu mehanizmi kontrole duhana ne budu učinkovitije implementirani, u razdoblju do 2030. godine od posljedica pušenja godišnje će umirati do 8 milijuna ljudi širom svijeta. U Europskoj regiji SZO godišnje umire oko 1.6 miliona ljudi od oboljenja koja se povezuju sa pušenjem.^{5, 6}

Podatci SZO iz 2013 god., naprimjer, bilježe 21% stalnih pušača među odraslom populacijom, u odnosu na 23% u 2007. godini. Preko 80% pušača u svijetu dolazi iz nerazvijenih i zemalja u razvoju, u kojima troškovi oboljevanja i smrtnosti usljed pušenja značajno opterećuju već limitirane proračune unutar

¹ International Classification of Diseases ICD-10, <http://www.who.int/classifications>

² Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM, <http://psychiatr.org>

³ *Pušenje kao vodeća bolest ovisnosti na globalnom planu* – Dr. Aida Ramić-Čatak, Koordinator za kontrolu duhana Federacije BiH, članak dostupan na web stranici Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine - <http://www.zzjzfbih.ba/>

⁴ http://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/index.htm

⁵ *WHO Report on the Global Tobacco epidemic*, 2015, World Health Organization 2015, <http://www.who.int/tobacco>

⁶ *Tobacco facts sheet no 339*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int>

zdravstvenih sektora. Prosječna prevalencija pušenja kod odraslih u Europskoj regiji iznosi 28%, što je iznad svih drugih regija SZO.⁷

Globalna smrtnost od oko 36 milijuna godišnje usljed kroničnih nezaraznih oboljenja, osobito malignih neoplazmi, bolesti srca i krvnih sudova, dijabetesa i kronične opstruktivne bolesti, povezanih s pušenjem, između ostalih čimbenika rizika, predstavlja argument zbog čega je reduciranje prevalencije pušenja za 30% jedan od devet globalnih ciljeva SZO u kontroli kroničnih nezaraznih oboljenja (NCD) do 2025. godine.^{8,9}

Prestanak i odvikavanje od pušenja predstavlja značajan doprinos zdravlju pojedinca, obitelji i zajednice. Prestanak pušenja doprinosi unapređenju zdravlja stanovništva i reduciranju troškova uzrokovanih prijevremenom smrtnošću i oboljevanjem od oboljenja i stanja koja se direktno povezuju s pušenjem.¹⁰

Istraživanja pokazuju da su učinci od prestanka pušenja evidentni u vrlo kratkom razdoblju. Prestankom pušenja za samo jednu godinu smanjuje se rizik od bolesti srca i krvnih sudova, a unutar dvije do pet godina rizik od oboljevanja je gotovo jednak kao kod nepušača. Nakon pet godina od prestanka pušenja za pola se umanjuje rizik od nastanka karcinoma usta, grla i jednjaka, a deset godina nakon prestanka pušenja, upola se smanjuje rizik od oboljevanja od karcinoma pluća i bronha.^{11,12}

Stupanje na snagu dokumenta SZO, Okvirne Konvencije o kontroli duhana (FCTC WHO), 2005. godine predstavlja povijesnu prekretnicu za kontrolu duhana na globalnom planu. Ovaj dokument koji je prihvatilo i ratificiralo 180 zemalja članica SZO, što predstavlja više od 90% svjetske populacije, predstavlja jednu od najuspješnijih i najbolje prihvaćenih konvencija u povijesti UN organizacija.¹³ Bosna i Hercegovina je donijela odluku o ratificiranju iste, čime ima obvezu djelovanja prema odredbama konvencije.

Štetnost pušenja po zdravlje

Duhanski dim sadrži preko 7.000 različitih kemijskih sastojaka, od kojih preko 100 djeluje štetno na organizam, a preko 70 je kancerogeno.^{14,15} Kada govorimo o respiratornom sustavu, pušenje se povezuje s nastankom raka pluća, kronične opstruktivne bolesti, emfizema, astme i učestalih infekcija. U odnosu na srce i krvne

⁷ *European Tobacco Control Status Report 2014*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int>

⁸ *Death from NCDs*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int/gho/mortality>

⁹ *Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of the Noncommunicable diseases 2012-2016*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int/data>

¹⁰ *Making the Tobacco a thing of the past, Road map of actions to strengthen implementation of the WHO FCTC in the European Region 2015-2025*, <http://www.euro.who.int>

¹¹ *U.S. Department of Health and Human Services. How Tobacco Smoke causes diseases: What Means to you*, CDC 2010, <http://www.cdc.gov>

¹² *Mc Fiore, WC Bailey, SJ Cohen, SF Dorfman, Treating Tobacco use and dependence :a clinical practice guideline, 2000*

¹³ *WHO Framework Convention on Tobacco Control*, WHO Geneva; 2003 <http://www.who.int/publications>

¹⁴ *WHO global report: mortality attributable to tobacco*. Geneva: World Health Organization; 2012 <http://who.int/publications>

¹⁵ *National Toxicology Program Report on Cancerogenes*, Thirteenth Edition, US Department of Health and Human Sciences, CDC 2004, <http://www.cdc.gov>

sudove, pušenje se povezuje s nastankom koronarne bolesti, kardiomiopatije, angine pectoris, aneurizme aorte, infarkta miokarda, te bolestima periferne cirkulacije. U odnosu na maligne neoplazme, pušenje se povezuje s nastankom raka na brojnim organima kao što su pluća i bronh, grlo, usna duplja, dojka, bubreg, jednjak, želudac, gušterača, maternica, mokraćna bešika, kolon i rektum.

Ne smije se zanemariti značaj štetnih učinaka izloženosti duhanskom dimu od strane drugih pušača, kroz tzv. pasivno pušenje, koje se po relevantnim međunarodnim agencijama naziva i "Kancerogenim čimbenikom" i „Klasa A kancerogenom“, zajedno sa azbestom, arsenom, benzenom i radonom".^{16, 17}

Rizik od umiranja usljed bolesti srca je 25% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju, dok je rizik od umiranja usljed raka bronha i pluća 30-35% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju.¹⁸

Raširenost pušenja među stanovništvom Federacije BiH

U procjeni raširenosti pušenja kao bolesti ovisnosti, koriste se pokazatelji populacijskih istraživanja urađenih u Federaciji BiH posljednjih godina.

Tako se, prema rezultatima MICS4 istraživanja iz 2011. godine, bilježi 33,4% žena stalnih pušača u urbanim područjima i 24,9% žena u ruralnim sredinama, kao i 45% muškaraca stalnih pušača u urbanim i 41,1% muškaraca u ruralnim sredinama. Značajna je visoka ovisnost o nikotinu koja je izraženija kod muškaraca pušača, pri čemu 68,4% muškarca i 39% žena dnevno puši preko 20 cigareta.¹⁹

Podatci Studije o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine potvrđuju stalno pušenje među 44,1% stanovnika dobi iznad 18 godina, od čega 56,3% muškaraca, a 31,6% žena.

Prema rezultatima istog istraživanja, ispitanici u Federaciji BiH navode da dnevno popuše u prosjeku 16,9 cigareta, bez značajnih razlika u odnosu na urbana i ruralna područja. U odnosu na spolnu i starosnu strukturu, muškarci u prosjeku konzumiraju 18,2 cigarete dnevno u odnosu na žene sa 14,8 cigareta, dok se najveća dnevna konzumacija cigareta bilježi u starosnoj skupini 45-54 godina sa 17,8 cigareta dnevno, a najmanja u starosnoj skupini 65 i više godina sa 12,8 cigareta.²⁰

Nadalje, Studija o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine pokazuje da izloženost pasivnom pušenju u kući potvrđuje preko polovine

¹⁶ WHO'S International Agency for Research and Cancer (IARC)

¹⁷ US Environmental Protection Agency

¹⁸ US Department of Health and Human Services: How Tobacco Smoke Causes diseases: The Biological and Behavioral Basis for Smoking Attributable Diseases: A Report of the Surgeon General CDC, 2010

<http://www.cdc.gov/tobacco>

¹⁹ MICS4, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2011, www.zzjzfbih.ba

²⁰ Studija o stanju zdravlja stanovništva u Federaciji BiH 2012, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjzfbih.ba

ispitanika u Federaciji BiH (54,1%), ispod polovine ispitanika u Federaciji BiH (44,4%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na radnom mjestu, a preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (52,7%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na javnom mjestu.

Prema rezultatima Globalnog istraživanja pušenja kod mladih (GYTS), koje je proveo Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine 2013. godine bilježi se smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda kod školske djece i mladih u odnosu na 2008. godinu, kada je rađeno prethodno istraživanje.

Po rezultatima istraživanja 2013. godine bilježi se smanjenje sa 14.3% stalnih pušača koliko je to bilo u 2008. godini na 12.7% stalnih pušača u 2013. godini. Smanjenje se bilježi kod oba spola, i to kod dječaka pad sa 17.6% pušača u 2008. godini na 15.5% u 2013. godini, dok je kod djevojčica smanjeno sa 11.3% pušača u 2008. godini na 9.7% pušača u 2013. godini.²¹ Prema rezultatima istog istraživanja, izloženost pasivnom pušenju kod mladih, također, bilježi pad u Federaciji BiH. Od 2008. godine, kada je registrirano 85% školske djece koja su svakodnevno izložena pasivnom pušenju u 2013. godini 60.7% djece i mladih potvrđuje izloženost pasivnom pušenju u zatvorenim javnim prostorima.

Trendovi oboljenja vezanih za pušenje i zdravlje stanovništva

Navedena istraživanja imaju se promatrati u kontekstu stanja zdravlja stanovništva u Federaciji BiH.

Vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti stanovništva, koja je u 2015. godini iznosila 929,7 na 100.000 stanovnika u odnosu na sve prethodne godine, kao i porast standardizirane stope smrtnosti za sve uzroke i sve dobi za Federaciju BiH koja je u 2015. godini iznosila 762,2 na 100.000 stanovnika.²²

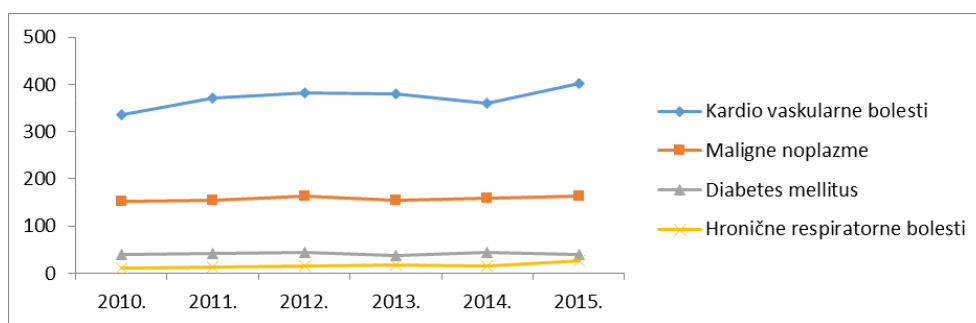
Posljednjih godina u vodećim uzrocima smrti stanovništva Federacije BiH dominiraju oboljenja koja se, između ostalih čimbenika rizika, povezuju sa visokim udjelom pušača u svim starosnim i spolnim skupinama. Tako u 2015. godini, vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH predstavljaju kardiovaskularne bolesti (I00-I99) sa udjelom od 53,8% svih uzroka (stopa 500,0/100.000 stanovnika) i maligne neoplazme (C00-C97) sa 21,0% udjela (stopa 194,9/100.000 stanovnika), što predstavlja gotovo tri četvrtine svih uzroka smrti, a onda sljede dijabetes i kronične opstruktivne bolesti.²³

²¹ *Globalno istraživanje pušenja kod školske djece u Federaciji BiH GYTS, 2013, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2013*

²² *Izvešće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH, 2014, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjfbih.ba*

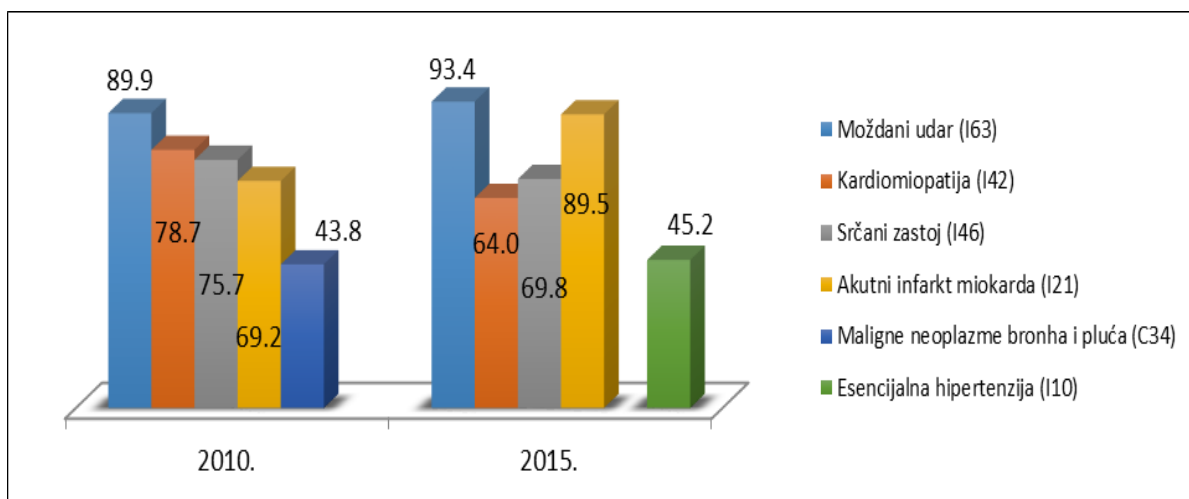
²³ *Izvešće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH*

Grafikon: Standardizirana stopa smrtnosti (SDR) za kardiovaskularne bolesti, maligne neoplazme, dijabetes i kronične respiratorne bolesti u Federaciji BiH, za razdoblje 2010- 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika

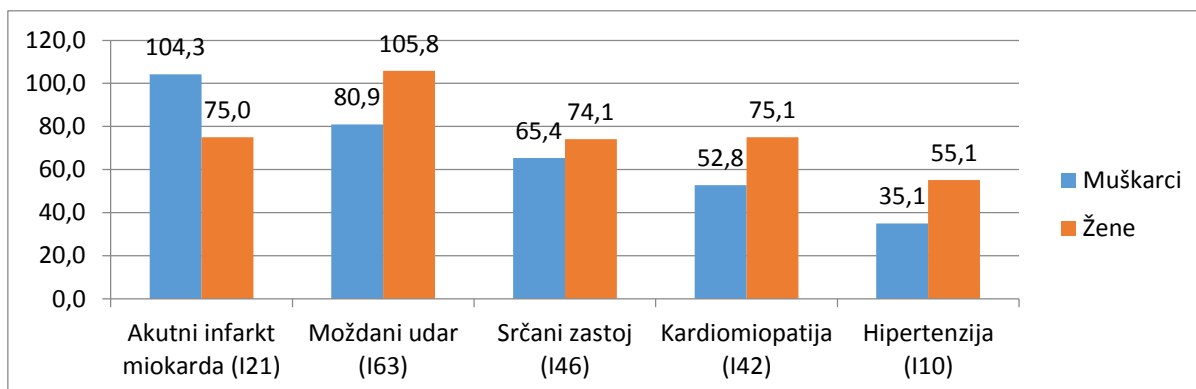
U istoj grupi kardiovaskularnih oboljenja u odnosu na dijagnoze, pet vodećih uzroka smrti u razdoblju 2010-2015.godine predstavljaju moždani udar (I63), koji pokazuje trend rasta u poređenju sa 2010. godinom (2010.-89,9/100.000; 2015.-93,4/100.000); akutni infarkt miokarda (I21) u 2015. godini sa stopom od 89,5/100.000, također, predstavlja značajan rast u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 69,2/100.000; srčani zastoj (I46) sa nešto nižom stopom u 2015. godini (69,8/100.000); kardiomiopatija (I42) sa stopom od 64,0/100.000 stanovnika u 2015. godini, u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 78,7/100.000 stanovnika i esencijalna hipertenzija (I10), koja bilježi trend značajnog povećanja u 2015. godini (45,2/100.000) u odnosu na 2010. godinu (24,5/100.000 stanovnika).

Grafikon: Pet vodećih oboljenja kao uzroci smrti u Federaciji BiH, 2010. i 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika

U 2015. godini muškarci su najčešće umirali od akutnog infarkta miokarda (stopa 104,3/100.000), potom od moždanog udara (stopa 80,9/100.000), slijedi srčani zastoj (65,4/100.000), kardiomiopatija (52,8/100.000) i hipertenzija (35,1/100.000), dok su žene najčešće umirale od moždanog udara (105,8/100.000), potom od akutnog infarkta miokarda (75,0/100.000), slijedi kardiomiopatija (75,1/100.000), potom od srčanog zastoja (74,1/100.000), i esencijalne hipertenzije (55,1/100.000).

Grafikon: Mortalitet od kardiovaskularnih oboljenja u Federaciji BiH u 2015. godini, prema spolu, stopa na 100.000 stanovnika

I trend vodećih uzroka smrtnosti stanovništva Federacije BiH od oboljenja iz grupe malignih neoplazmi, povezuje se sa visokom prevalencijom pušenja u sadejstvu sa ostalim čimbenicima rizika.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, udio smrtnosti od malignoma u ukupnoj smrtnosti u 2014. godini iznosio je 21,6%, te zauzima drugo mjesto, odmah iza smrtnosti od bolesti srca i krvnih žila, dok se udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti kontinuirano povećavao od 20,01% u 2009. godini do 21,4% u 2012. godini.

Tablica: Udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti u Federaciji BiH, za razdoblje 2010.-2014. godina²⁴

God.	MUŠKARCI			ŽENE			UKUPNO		
	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu
2010	10220	2361	23,1	10036	1732	17,3	20256	4093	20,2
2011	10234	2468	24,1	9745	1673	17,2	19979	4141	20,7
2012	10591	2546	24	10010	1859	18,6	20601	4405	21,4
2013	10237	2354	23	10019	1782	17,8	20246	4136	20,4
2014	10176	2573	25,3	9840	1770	18	20016	4327	21,6
2010 - 2014	51458	12302	23,9	49650	8816	17,7	101098	21102	20,9

²⁴ Federalni zavod za statistiku, www.fzs.ba

U 2014. godini je od raka umrlo više muškaraca (57,8%) nego žena (42,2%). Najveća stopa umiranja od raka za oba spola je zabilježena u dobnoj skupini iznad 65 godina.

Kao i prethodnih godina, u vodećim uzrocima smrtnosti odraslog stanovništva od malignih neoplazmi u 2015. godini dominira maligna neoplazma bronha i pluća (C34), maligna neoplazma želuca (C16), maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22), maligna neoplazma dojke (C50) čiji trend je također u blagom porastu, te maligna neoplazma kolona.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod muškaraca u 2015. godini, na malignu neoplazmu bronha i pluća (C34) otpada 29,6% koja se, između ostalih čimbenika rizika, direktno povezuje sa visokom prevalencijom pušenja kod muškaraca, što potvrđuju brojna populacijska istraživanja rađena u Federaciji BiH. Nakon maligne neoplazme bronha i pluća, slijedi maligna neoplazma prostate (C61) i sa 9,0% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma želuca (C16) sa 8,1% i trendom blagog porasta, te maligna neoplazma jetre sa 6,6% i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 6,1%.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod žena u 2015. godini vodeća je bila maligna neoplazma dojke (C50) sa 15,1% svih malignih neoplazmi i trendom blagog rasta, slijedi maligna neoplazma bronha i pluća (C34) sa 13,1% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 7,6% svih malignih neoplazmi, čiji trendovi pokazuju povećanje u odnosu na 2010. godinu, a onda slijede maligna neoplazma želuca (C16) sa 6,4%, te maligna neoplazma kolona (C18) sa 6,4% svih neoplazmi.

Vodeći uzroci oboljevanja stanovništva Federacije BiH

U Federaciji BiH, u razdoblju od 2010.-2015. godine, zabilježen je porast stope oboljevanja od većine nezaraznih bolesti koje se direktno povezuju sa pušenjem kao vodećim čimbenikom rizika po zdravlje, zajedno sa konzumacijom alkohola, nepravilnom ishranom i izostankom tjelesne aktivnosti.²⁵

Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok umiranja stanovništva Federacije BiH već nekoliko decenija, a u strukturi oboljevanja su zastupljene sa 17,2%. Najčešća oboljenja iz ove grupe su hipertenzivna oboljenja (I10-I15) sa sudjelovanjem od čak 72,8%.

Po podacima Registra za rak, koji vodi Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, prosječna stopa pojavnosti raka u razdoblju 2004-2014. godine u muškaraca iznosi 209,9/100000, a u žena 186,9/100000, dok je prosječna dob registriranih oboljelih 63 godine (64 kod muškaraca, 62 godine kod žena).

U odnosu prema spolu, vodeće maligne neoplazme od kojih su oboljevali muškarci u 2014. godini su: rak dišnih organa, i to rak traheje, bronha i pluća

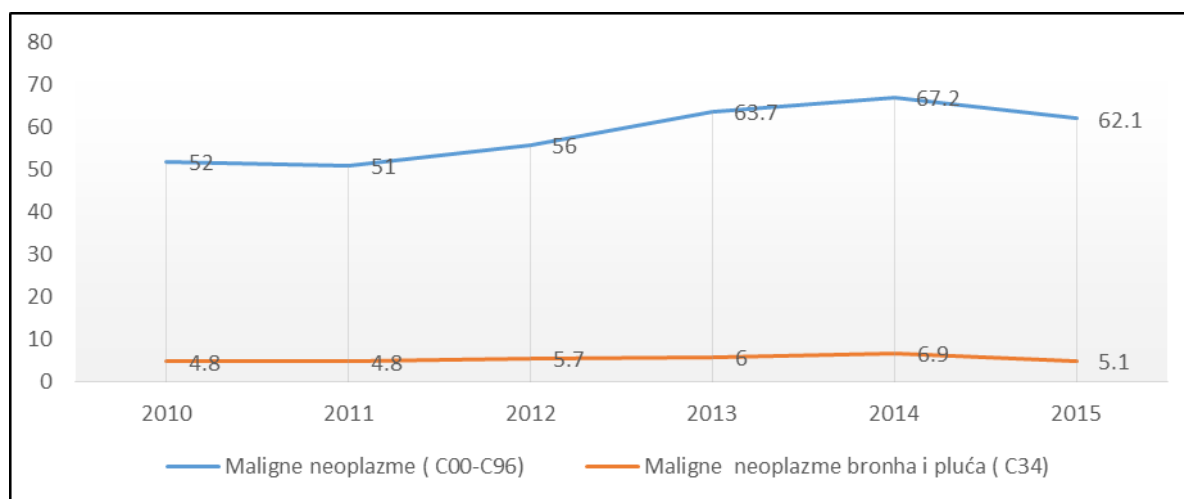
²⁵ Izvješće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

(24,8%), rak prostate (9,4%), rak želuca (5,7%) i debelog crijeva (5,2%) svih oblika oboljevanja od raka.

Najčešće forme oboljevanja od raka kod žena u 2014. godini predstavljali su: rak dojke (23,6%), rak bronha i pluća (7,3%), rak tijela maternice (7,2%), rak grlića maternice (7,1%) i rak rektuma (5,5%).

Za procjenu posljedica pušenja po zdravlje stanovništva od iznimnog značaja predstavlja trend stopa malignih neoplazmi bronha i pluća, koje se direktno povezuju sa pušenjem kao dominantnim čimbenikom rizika po zdravlje. Tako se bilježi povećanje stope oboljevanja od maligne neoplazme bronha i pluća (C34) od 4,8/10.000 u 2010. godini do 5,1/10.000 u 2015. godini.

Grafikon: Stope oboljevanja od malignih neoplazmi (C00-C97) i maligne neoplazme bronha i pluća (C34) na 10.000 stanovnika u Federaciji BiH, za period 2010. – 2015. godina

Također, oboljenja sustava za disanje su najčešći razlog zbog čega se stanovnici javljaju u zdravstvene ustanove primarne razine zdravstvene zaštite, a u ukupnom morbiditetu sudjeluju sa 29,6% (u 2015. godini). Kronične opstruktivne bolesti pluća (J40-J46) sudjeluju sa 6,6% oboljenja dišnog sustava, sudjelovanje u mortalitetu iznosi 3,4%. Imajući u vidu visoku prevalenciju pušenja među stanovnicima (44,1%), uz sve veće zagađenje zraka, praćenje kroničnih opstruktivnih bolesti ima sve veću javnozdravstvenu važnost.

II.2. Međunarodnopravne obveze i usklađivanje s propisima Europske unije

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od iznimnog javnozdravstvenog značaja jer ima za cilj unapređenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacijskim grupama.

Naime, prema članku 12. Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, kojeg je usvojila Opća skupština UN 16. prosinca 1966. godine,

svaki čovjek ima pravo na uživanje najvećeg mogućeg standarda tjelesnog i mentalnog zdravlja.

Isto načelo sadržano je i u preambuli Ustava Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Polazeći od tog načela, 21. svibnja 2003. godine Skupština SZO (rezolucija WHA 56.1) je usvojila **Okvirnu konvenciju o kontroli duhana** (*Framework Convention on Tobacco Control FCTC*) (u daljnjem tekstu: Okvirna konvencija).

Okvirna konvencija predstavlja prvi sporazum dogovoren pod pokroviteljstvom SZO. Dokument predstavlja sporazum zasnovan na dokazima kojim se reafirmiraju prava svih ljudi na najviše zdravstvene standarde. Okvirna konvencija predstavlja pomak u paradigmi u izradi regulatorne strategije za rad na supstancama koje izazivaju ovisnost; za razliku od prethodnih sporazuma o kontroli droga, Okvirna konvencija potvrđuje važnost strategija za smanjenje potražnje kao i pitanja vezanih za opskrbu.

Okvirna konvencija je sačinjena kao reakcija na globalizaciju duhanske epidemije. Širenje duhanske epidemije olakšano je putem niza različitih kompleksnih čimbenika s prekograničnim učincima, među kojima su liberalizacija trgovine i direktna strana ulaganja. Drugi čimbenici poput globalnog, transnacionalnog oglašavanja duhana, njegovog promicanja i sponzorstva, te međunarodno kretanje nelegalnih i krivotvorenih cigareta, također su doprinijeli naglom povećanju uporabe duhana.

Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i gospodarskih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obvezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim razinama kako bi se globalno i na sustavan način značajno smanjila uporaba duhana i izlaganje duhanskom dimu.

Okvirna konvencija posebno ukazuje na sljedeće mjere i odredbe:

- koje se odnose na smanjenje potražnje duhana, uključujući određivanje cijena i oporezivanje usmjereno smanjenju potražnje duhana kao i mjere koje se ne odnose na određivanje cijena, mjere zaštite od izlaganja duhanskom dimu, reguliranje sastojaka duhanskih proizvoda, obvezu objave sadržaja duhanskih proizvoda i emisije duhanskog dima, obvezu pakiranja i označavanja duhanskih proizvoda uz jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja, edukaciju i izvješćivanje javnosti, zabranu oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, osiguranje stručne i ostale pomoći za odvikavanje od pušenja,
- za smanjenje duhanske ponude kao što je suzbijanje svih oblika nedozvoljene trgovine duhanskim proizvodima, uključujući krijumčarenje, nedozvoljenu proizvodnju i krivotvorenje, zabranu prodaje duhanskih proizvoda maloljetnim osobama i podršku uvođenju privredno održivih zamjenskih djelatnosti,
- koje se odnose na zaštitu okoline kod uzgoja i proizvodnje duhana,
- za utvrđivanje odgovornosti,

- za znanstvenu i tehničku suradnju i razmjenu podataka,
- za institucionalno uređenje i financijska sredstva,
- za rješavanje sporova.

Konvencija uspostavlja međunarodne standarde o cijenama i porezima na duhan, pakiranju i označavanju duhanskih proizvoda, edukaciji i podizanju svijesti javnosti u svezi sprječavanja i suzbijanja uporabe duhana, oglašavanju i sponzorstvu, nedozvoljenoj trgovini duhanskim proizvodima i zaštiti od izlaganja duhanskom dimu. Svojom je sadržajem vrlo specifičan dokument donesen na globalnoj razini.

Okvirna konvencija stupila je na snagu 27. veljače 2005. godine nakon što ju je ratificiralo 40 država. Do sada je Okvirnu konvenciju potpisalo 169 država, a među njima i sve države članice Europske unije.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Okvirnu konvenciju 2009. godine, čime je ona postala obvezujuća za primjenu na teritoriju BiH.²⁶

Vijeće potpisnica usvaja i objavljuje redovita izvješća kako bi se osigurao pregled i praćenje implementacije, te tako omogućilo da članice mogu koristiti iskustva drugih članica o procesima implementacije.

U svrhu implementacije Okvirne konvencije koriste se različiti instrumenti, kao što su protokoli i smjernice, kojima se provode različiti članovi sporazuma. Tako je, u procesu konzultacija unutar tijela Okvirne konvencije, Vijeće potpisnica usvojilo niz smjernica za implementaciju pojedinih članova konvencije. Smjernice predstavljaju veoma koristan mehanizam i namijenjene su podršci članicama u cilju sveobuhvatnije i učinkovitije primjene odredaba, te njihovog adekvatnog tumačenja. Do sada je usvojeno osam smjernica koje se odnose na implementaciju čl. 5, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14. Okvirne konvencije. Pored toga, 2014. godine, Vijeće potpisnica je usvojilo i set politika i preporuka o ekonomski održivim alternativama uzgoju duhana u svezi sa čl. 17. i 18. Okvirne konvencije.

Na kraju treba posebno naglasiti da se člankom 8. navedene konvencije upućuje poziv zemljama članicama da poduzmu zakonske, administrativne i izvršne mjere za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Radi se o obvezi na koju se podsjeća i cijelim nizom drugih propisa, a što je zbog svog značaja prepoznato i u regulativi Europske unije.

Donošenje ovog federalnog zakona ima svoje uporište upravo u odredbama Okvirne konvencije i pratećih dokumenata (smjernica, protokola i sl.).

Poduzimanje zakonskih, administrativnih i izvršnih mjera za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu, jednako je sadržano i u drugim relevantnim međunarodnim dokumentima kao što su Europska strategija za

²⁶ Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17.03.2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).

kontrolu duhana SZO (*European Tobacco Control Strategy ESTC*), te osobito novi dokument koji na području Europske unije uređuje ova pitanja, a to je **Direktiva 2014/40/EU Europskog Parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ** (*Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC*) (u daljnjem tekstu: Direktiva 2014/40/EU).

Cilj nove Direktive 2014/40/EU je poboljšati funkcioniranje unutaranog tržišta EU na način da se osigura visoka razina zdravstvene zaštite i pri tome osigura visoka razina javnoga zdravlja.

Kao što je navedeno u saopćenju Europskog povjerenstva, razlozi za reviziju Direktive iz 2001. godine su nastali zbog značajnih promjena koje se tiču novih znanstvenih saznanja u svezi s duhanskim aromama i djelotvornosti zdravstvenih upozorenja, pojave na tržištu novih proizvoda poput elektronskih cigareta i visoko aromatiziranih duhanskih proizvoda, kao i zbog razvoja događaja na međunarodnoj razini na koje su države članice EU odgovorile različitim regulatornim pristupima. To se, prije svega, odnosi na činjenicu da su EU i sve njene države članice potpisale i ratificirale Okvirnu konvenciju koja je stupila na snagu 2005. godine i koja je time postala pravno obvezujuća.

Novom direktivom kojom se uređuje proizvodnja, promidžba i prodaja duhana i pratećih proizvoda, predviđena je visoka razina zdravstvene zaštite europskih građana.

Pušenje na radnim i javnim mjestima, uključujući i ugostiteljske objekte, se potpuno zabranjuje. Pravila za pakiranje i izgled kutija se značajno pooštavaju. Zabranjuje se proizvodnja *slim* cigareta i onih sa ukusom mentola, a upozoravajuće slike o štetnosti duhana su obvezne na svakom pakiranju. Uvodi se i veća kontrola elektronskih cigareta.

Također, Direktiva 2014/40/EU sadrži snažne mjere protiv nezakonite trgovine duhanskim proizvodima. Cilj je osigurati da se u EU prodaju samo oni proizvodi koji su sukladni Direktivi. Na razini EU se uvodi sustav praćenja i uvida u zakonski lanac snabdijevanja, odnosno vidljiva i nevidljiva sigurnosna obilježja uz pomoć kojih se olakšava provođenje direktiva i otkrivanje nezakonitih proizvoda. Tim mjerama se nastoji usmjeriti trgovina duhanom u zakonske okvire što bi trebalo utjecati na veću realizaciju prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda.

Dakle, ključni ciljevi ove Direktive jesu osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to:

- sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obvezama o izvješćivanju uključujući maksimalne razine emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;

- određenim aspektima označivanja i pakiranja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakiranja, kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala usklađenost s ovom Direktivom;
- zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu uporabu;
- prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
- obvezi podnošenja obavijesti o novim duhanskih proizvodima;
- stavljanju na tržište i označivanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, osobito elektronskih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;

a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoki stupanj zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom („FCTC”).

Od ostalih propisa Europske unije²⁷ treba istaći **Direktivu 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. svibnja 2003. godine** (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*). Direktiva se odnosi na zabranu oglašavanja duhanskih proizvoda u novinama i informativnim službama, zabranu oglašavanja i sponzoriranih radio-emisija, zabranu sponzoriranja događanja od međunarodnog značaja. Zabrana pokriva tiskane medije, radio, internet i sponzoriranje događaja koji uključuju više država članica. Zabrana obuhvaća oglašavanje i sponzorstvo s ciljem direktnog ili indirektnog učinka promidžbe duhanskih proizvoda. Direktiva ima za cilj uskladiti zakone država članica o oglašavanju i promidžbi duhanskih proizvoda.

Direktiva 2003/33/EZ ne obuhvaća indirektno oglašavanje, monitoring troškova oglašavanja duhanskih tvrtki, ili automate za prodaju. Ta pitanja uređena su **Preporukama Vijeća 2003/54/EZ od 2. prosinca 2002. godine o prevenciji pušenja i inicijativama za poboljšanje kontrole duhana** (*Council Recommendation 2003/54/EC of 2 December 2002 on the prevention of smoking and on initiatives to improve tobacco control*). Preporukama se pozivaju države članice da usvoje konkretne mjere zabrane različitih oblika oglašavanja i promidžbe. Države članice se, također, pozivaju da poduzmu korake i zahtijevaju od proizvođača duhanskih proizvoda da objave troškove oglašavanja, marketinga, sponzorstva i promidžbenih kampanja, te da provode zakone kojima se osigurava zaštita od utjecaja pasivnog pušenja na radnim mjestima, u zatvorenim javnim prostorima, kao i u javnom prijevozu. Posebno se preporučuje da prioritet budu obrazovne ustanove, ustanove zdravstvene zaštite i mjesta na kojima se pružaju usluge djeci. Nadalje, preporukama se pozivaju države članice da usvoje zakonske

²⁷ Dio o propisima Europske unije o duhanu sadržan u ovom Obrazloženju baziran je na „Izvešću o analizi zakona u području kontrole duhana u Federaciji BiH sa preporukama za unapređenje pravnog okvira“, koji je rađen od strane konzultanta Svjetske banke, u okviru „Projekta smanjenja čimbenika rizika za zdravlje u BiH“, Sarajevo, 2015.god.

i/ili administrativne mjere kako bi se spriječila prodaja duhanskih proizvoda djeci i mladeži.

Također, Direktiva 2003/33/EZ se ne odnosi na oglašavanje putem televizije. To pitanje je regulirano drugom **Direktivom 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. godine o usklađivanju određenih odredbi propisanih zakonom, propisom ili upravnim postupkom u državama članicama glede pružanja audiovizualnih medijskih usluga** (*Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*). Ova Direktiva zabranjuje sve oblike televizijskog oglašavanja cigareta i ostalih duhanskih proizvoda. **Direktiva 2010/13/EU** ima za cilj da kreira okvir za prekogranično prostiranje audiovizualnih medijskih usluga radi jačanja unutarnje proizvodnje i distribucije programa na tržištu i garantira uvjete fer tržišne konkurencije. Jedan od uvjeta koje pružatelji audiovizualnih medijskih usluga u svojim programima moraju ispuniti je stroga zabrana promidžbe duhanskih proizvoda.

Na kraju treba spomenuti i područje prikupljanja trošarina na duhan. Naime, **Direktiva 2011/64/EU o strukturi i stopama trošarina na duhan** (*Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco*):

- definira različite kategorije proizvodnje duhana (cigareta, fino rezanog duhana namijenjenog za motanje cigareta, cigare i cigarilose, ostali duhan za pušenje);
- propisuje generalna načela kojima se uređuje oporezivanje proizvodnje duhana;
- utvrđuje ukupnu minimalnu trošarinu od 57% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene cigareta;
- propisuje minimalni iznos trošarina od 64 eura na 1.000 cigareta neovisno od ponderirane prosječne maloprodajne cijene;
- određuje minimalne stope za sitno rezani duhan namijenjen za motanje cigareta, odnosno 40% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene ili 40 eura po kilogramu;
- utvrđuje minimalne cijene za cigare i cigarilose, odnosno 5% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze ili 12 eura po 100 komada ili po kilogramu;
- određuje minimalne stope za ostale duhanske proizvode, odnosno 20% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze, ili 22 eura po kilogramu.

Bitno je spomenuti i **Preporuke Vijeća Europe o okolini bez duhanskog dima 2009/C 296/02 od 30. studenog 2009. godine** (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*), a koje pozivaju države članice da:

- usvoje i provode zakone kako bi u potpunosti zaštitile svoje građane od izloženosti duhanskom dimu u zatvorenim javnim prostorima, na radnim mjestima, te u javnom prijevozu, u roku od tri godine od usvajanja Preporuka;

- poboljšaju zakone o okolini bez duhanskog dima s pratećim mjerama poput zaštite djece, poticanja nastojanja za odricanjem od pušenja i slikovnim upozorenjima na duhanskim pakiranjima;
- jačaju suradnju na razini EU uspostavljanjem mreža nacionalnih koordinatora za kontrolu duhana.

Slijedeći kompleksan pravni okvir Europske unije u području reguliranja i ograničavanja uporabe duhana i ostalih proizvoda, te cijeneći javnozdravstveni značaj rješavanja pitanja povezanih sa kontrolom duhana i obveze preuzete Okvirnom konvencijom o kontroli duhana, bilo je potrebno poduzeti adekvatne normativne mjere za Federaciju BiH. Važeći zakon u području kontrole duhana u Federaciji BiH je **Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina** ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), čiji je osnovni tekst donesen još 1998. godine. Jasno da je od tada nastupilo mnogo promjena u međunarodnom i europskom pravnom okviru, a koji se ne može zanemariti jer zakoni moraju odgovarati aktualnom trenutku i standardima u određenom području na koju se odnose.

Kao **značajne novine u sadržaju novoga zakona** treba istaći da je regulirano sljedeće:

- ciljevi u skladu sa najnovijim znanstvenim i tehnološkim dostignućima, te Okvirnom konvencijom i Direktivom 2014/40/EU;
- maksimalne razine štetnih sastojaka, katrana, nikotina i drugih tvari;
- norme i način mjerenja štetnih sastojaka;
- obveza proizvođača i uvoznika duhanskih proizvoda da detaljnije izvješćuju o štetnim sastojcima;
- zabrana stavljanja na tržište duhanskih proizvoda sa aromom;
- regulirane nove dimenzije i dizajn upozorenja na pakiranjima, što uključuje kombinirana tekstualna upozorenja i fotografiju u boji, kao i posebne dimenzije upozorenja, podatke o prestanku pušenja itd;
- za bezdimne duhanske proizvode regulirana posebna upozorenja i njihova dimenzija za ovu vrstu proizvoda;
- zabrane označavanja koje mogu dovesti u zabludu glede štetnosti sastojaka, učinaka po zdravlje, opasnosti emisija itd.;
- regulirani novi duhanski proizvodi, duhan za oralnu uporabu, elektronske cigarete i sl.

U važećem zakonu nedostaju značajne odredbe koje se odnose na ciljeve i načela zakona, te taksativno i detaljno navođenje mjera i obveza za postizanje tih ciljeva i načela. Nedostaje i poseban članak koji sadrži listu preciznih definicija određenih pojmova koji se koriste u tekstu odredbi, te nedostaju odredbe o izradi, primjeni, ažuriranju i reviziji multisektorske strategije, planova i programa kontrole duhana. Navedeni nedostaci, kao i još neki drugi, sada su otklonjeni u sadržaju Prednacrtu novog zakona, što daje novu kvalitetu budućem pravnom okviru.

Cilj je osigurati da se novi zakon, u što je moguće većoj mjeri, uskladi s Okvirnom konvencijom o kontroli duhana i relevantnim zakonodavstvom i preporukama Europske unije. Naravno, treba imati u vidu da se veći stupanj

usklađenosti osigurava donošenjem provedbenih, podzakonskih akata, koji će doprinijeti boljoj primjeni zakonskih rješenja.

Zbog svega što je naznačeno naprijed, Federalno ministarstvo zdravstva, kao obrađivač ovog zakona, opredijelilo se da predloži donošenje novog zakona u navedenom tekstu. Potrebno je naglasiti da je značajnu podršku ovom procesu pružila Svjetska banka (Ured za BiH), kroz „Projekat smanjenja čimbenika rizika za zdravlje u BiH“, koji se provodi na području cijele Bosne i Hercegovine, kao i Udruženje Progresivni razvoj organizacija i individua (PROI), kroz projekat podržan od strane *Campaign for Tobacco Free Kids* i Europske delegacije u BiH.

II.3. Ekonomski aspekti opravdanosti donošenja Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u Federaciji BiH

Nesumnjivo da je za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva Federacije BiH od velikog značaja monitoring obolijevanja i smrtnosti od oboljenja i stanja povezanih s posljedicama pušenja. Trendovi oboljenja uzrokovanih pušenjem, zajedno sa ostalim čimbenicima rizika, u Federaciji BiH se prate putem redovite statističke evidencije, kao i putem periodičnih populacijskih istraživanja.

Međutim, evidentan je nedostatak adekvatnih analiza socijalno–ekonomskih posljedica pušenja i procjene troškova, koje uzrokuje ova vodeća bolest ovisnosti u Federaciji BiH, kao jedan od uvjeta za intersektorsku podršku učinkovitijeg zakonodavstva iz područja kontrole duhana.

Postoje različiti pristupi u definiranju direktnih i indirektnih troškova za zajednicu uzrokovanih pušenjem, ovisno o analizi troškova pojedinca, obitelji, ustanove, sektora zdravstvene i socijalne zaštite, do zdravstvenih i ekonomskih pokazatelja razvoja zajednice. Prema SZO, pušenje je važan uzrok siromaštva, posebno zemalja u kojima se evidentiraju visoke prevalencije pušenja u populacijskim skupinama, kao i izloženost pasivnom pušenju.

SZO preporuča zemljama da u procjenama troškova pušenja, kao snažnim argumentom za učinkovite mehanizme kontrole duhana, uspostave mehanizme kontinuiranog praćenja troškova u zdravstvenom sektoru, kao i troškova u drugim sektorima usljed prijevremene smrtnosti pušača, te smanjene radne produktivnosti zajednice.

Troškovi u zdravstvenom sektoru u Federaciji BiH povezani s pušenjem

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti odraslog stanovništva, pri čemu dominiraju kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, predstavljajući tri četvrtine svih uzroka smrti.²⁸

²⁸ Izvješće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

Kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, koje se, između ostalih čimbenika rizika, povezuju sa visokom prevalencijom pušenja kod odraslog stanovništva, dominiraju i u vodećim uzrocima obolijevanja stanovništva u Federaciji BiH, što ima za posljedicu nepovoljne trendove zdravstvenog stanja stanovništva i značajne troškove dijagnostike, terapije i rehabilitacije ovih oboljenja.

Iz sredstava Federalnog fonda solidarnosti uspostavljenog u okviru Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine financiraju se lijekovi i radioterapije za liječenje malignih neoplazmi i kardiooboljenja, kao i kardiokirurške intervencije, a za koja se izdvajaju značajna sredstva.

U 2007. godini prihod fonda solidarnosti iznosio je 102.986.654 KM, od toga je na citostatike izdvojeno 23.000.346 KM (oko 20% izdvajanja iz ukupnih sredstava), a na radioterapiju kod malignih oboljenja 5.091.889 KM. Poređenja radi, u 2015. godini prihod fonda solidarnosti Federacije BiH iznosio je 131.442.898 KM. Na citostatike je izdvojeno 37.387.234 KM (oko 29% izdvajanja iz ukupnih sredstava), i na radioterapije 7.126.827 KM (povećanje oko 40%), a što je značajno povećanje u odnosu na 2007. godinu, kao i godine poslije. Udio izdvajanja na citostatike u 2014. godini bio je veći nego 2015. godine i iznosio je čak 41.087.074 KM. Međutim, razlog smanjenja u 2015. godini jeste u tome što je znatan broj lijekova dobio generičku paralelu, čije su cijene niže.

Međutim, ono što je evidentno - broj pacijenata koji su na liječenju citostaticima iz godine u godinu raste, i povećavao se posljednjih deset godina u prosjeku od 10 do 17%. U Izvješću o izvršenju financijskog plana Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja za 2014. godinu je navedeno da je kontinuirani trend rasta troškova citostatika posljedica činjenice da se, s jedne strane, stalno povećava broj pacijenata koji se liječe ovim lijekovima, kao i da se za liječenje malignih oboljenja povećava potrošnja citostatika s posebnim režimom propisivanja. Također, lista lijekova s posebnim režimom propisivanja stalno se proširuje; lijekovi su veoma skupi zbog čega treba osigurati dodatna sredstva.²⁹

U Tablici 1. su prikazani podatci o broju liječenih pacijenta (po spolu), u razdoblju 2011-2015. godine za pet (5) malignih neoplazmi za koje su oboljevanja direktno ili indirektno povezana s posljedicama pušenja, kao i ukupan broj pacijenata koji je u istom razdoblju bio na radioterapijama, te broj pacijenata koji su imali kardiološke i kardiokirurške intervencije.

Tablica 1.
Broj pacijenata u razdoblju 2011.—2015.god.
(maligne neoplazme-lijekovi, radioterapije i kardio intervencije)

	spol	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	odnos 2015/ 2010 u %
		br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	M	761	787	814	802	766	101%
	Ž	174	214	246	227	241	138%

²⁹ Izvješća Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH - www.fedzso.ba

maligna neoplazma želuca (C16)	M	146	147	180	184	174	119%
	Ž	84	77	99	102	113	135%
maligna neoplazma dojke (C50)	M	67	65	167	71	102	152%
	Ž	3.009	3.018	3.322	3.385	3.469	115%
maligna neoplazma kolona (C18,20)	M	497	494	588	592	549	110%
	Ž	378	357	437	442	446	118%
maligna neoplazma prostate (C 61)	M						
		832	853	996	949	1.031	124%
<i>za 5 malignih neoplazmi, povezanih sa posljedicama pušenja</i>							
		6.219	6.012	6.849	6.754	6.891	111%
br. pacijenata za sve citostatike							
		9.734	9.826	11.284	11.131	11.411	117%
radioterapije							
		2.212	2.279	2.417	2.609	2.532	114%
kardiologija i kardiohirurgja							
		4.538	4.167	4.726	5.392	5.379	119%
Ukupan broj pacijenata							
		16.484	16.272	18.427	19.132	19.322	117%

Samo na liječenju citostaticima u 2015. godini bilo je 11.411 pacijenata, dok se, prema procjenama Federalnog fonda solidarnosti, do kraja 2018. godine predviđa čak oko 12.600 pacijenata.

Uočava se da je u 2015. godini, u poređenju sa 2011. godinom, broj pacijenata na liječenju citostaticima porastao za 17% (Tablica 1.). Također, treba imati u vidu da je određeni broj pacijenata na listi čekanja zapravo na citostaticima s posebnim režimom propisivanja, ali zbog nedostatnih sredstava, nisu još uključeni u program liječenja. Da to nije tako, broj pacijenata u 2015. godini bio bi i veći.

Osim navedenog, prisutan je i stalni porast broja pacijenata na radioterapiji. U 2015. godini je bilo 2.532 pacijenta, što je povećanje za 14% u odnosu na 2011. godinu, kada je broj pacijenata bio 2.212.

Na citostatike koji se koriste za karcinom pluća, kao jednom od oboljevanja kojem se direktno pripisuje da nastaje kao posljedica pušenja, u 2015. godini utrošeno je 2.739.661 KM, dok se na petogodišnjoj osnovi radi o iznosu od preko 13 milijuna KM, kao izdataka iz fondova zdravstvenog osiguranja.

Nadalje, obolijevanje od karcinoma bronha bilježi značajno povećanje kod žena u poslednjih pet godina, za čak 38%. Također, obolijevanje od raka dojke kod žena je iz godine u godinu u stalnom porastu, i u 2015. godini je dostigao broj 3.469 oboljelih žena, koje su bile na programu liječenja citostaticima. Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti, u poslednjih pet godina, samo na lijekove za liječenje karcinoma dojke izdvojeno je preko 65 miliona KM.

Kao direktne posljedice pušenja, navode se i oboljenja kardiovaskularnog sustava, koja su posljednjih godina u stalnom porastu. U 2015. godini evidentirano je 5.379 pacijenata, što je 19% više u odnosu na 2011. godinu, kada je bilo 4.538 pacijenata. U odnosu na posljednjih 8-10 godina radi se o povećanju, u prosjeku, od preko 40%, ako se to razdoblje uspoređi sa 2015. godinom.

Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti za razdoblje 2011-2015. godina, na pet kancerogenih oboljenja, koja se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, za pet godina utrošeno je oko 120 milijuna KM. (Tablica 2.)

Tablica 2.
Utrošci za citostatike u razdoblju 2011. do 2015. godine za 5 najčešćih malignih neoplazmi, radioterapije i kardiologije

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	br.pac.	citostatiki	br.pac.	citostatiki	br.pac.	citostatiki	br.pac.	citostatiki	br.pac.	citostatiki
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	1.206	2.449.922	1.001	2.193.951	1.060	2.878.035	1.029	2.852.226	1.007	2.739.661
maligna neoplazma želuca (C16)	230	1.516.401	224	1.533.818	279	1.469.052	286	713.665	287	362.080
maligna neoplazma dojke (C50)-lijekovi	3.076	12.380.901	3.083	13.185.105	3.489	13.984.509	3.456	14.974.454	3.571	12.668.617
maligna neoplazma kolona (C18,20)	875	4.032.868	851	3.995.547	1.025	3.734.607	1.034	3.270.680	995	3.363.636
maligna neoplazma prostate (C61)	832	2.799.825	853	2.873.976	996	2.926.519	949	2.536.186	1.031	2.282.295
za 5 oboljenja	6.219	23.179.918	6.012	23.782.397	6.849	24.992.722	6.754	24.347.211	6.891	21.416.289
UKUPNO za citostatike	9.734	36.453.697	9.826	33.943.630	11.284	36.829.815	11.131	41.087.074	11.411	37.387.234
radioterapije	2.212	6.205.909	2.279	6.471.862	2.417	6.795.711	2.609	7.302.935	2.532	6.953.580
kardiologija i kardiologija i kardiologija	4.538	21.511.222	4.167	19.862.046	4.726	22.186.073	5.392	24.497.190	5.379	25.140.839
UKUPNO	16.484	64.170.828	16.272	60.277.539	18.427	65.811.600	19.132	72.887.199	19.322	69.481.653

Na citostatike za 5 kancerogenih oboljenja, radioterapije i kardiologiju i kardiokirurške intervencije samo u 2015. godini, a koje se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, utrošeno je oko 70 milijuna KM, za ukupno 19.322 pacijenta, dok je za razdoblje 2011-2015.godine taj trošak iznosio preko 330 milijuna KM.

Naprijed izneseni podatci o izdacima predstavljaju podatke Federalnog fonda solidarnosti.

Nažalost, u obračunu ukupnih sredstava i troškova u zdravstvu Federacije BiH ne iskazuju se troškovi po vrsti oboljenja i vrsti zdravstvenih usluga, niti po kategorijama osiguranih osoba, jer većina zdravstvenih ustanova nije niti informatički dovoljno opremljena, pa je stoga nemoguće uraditi obračun svih troškova, kako u primarnoj i tercijarnoj, tako i najvećem dijelu troškova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a pogotovo izračun troškova koji su direktno vezani za oboljevanja nastala kao posljedica pušenja.

Jasno je i koliko je dug i skup put od dijagnosticiranja do početka liječenja pacijenta, odnosno od trenutka kada se pacijent zbog simptoma bolesti javi obiteljskom liječniku, te nakon toga njegov put od niza pretraga u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, te radioloških pregleda na ostalim razinama zaštite, dijagnostike i konačno liječenja.

S druge strane, izračunati posljedice u smislu troškova koji nastupe za obitelj, ili procijeniti psihički teret u slučajevima kada nastupi teška bolest nekog od članova obitelji, nije moguće.

Pri tome ne smijemo zaboraviti na troškove koje ima organizacija u kojoj oboljeli radi (ukoliko je radno aktivan), odnosno dane bolovanja koje plaća poslodavac kod kojega je uposlen oboljeli, posebno one nakon što se produži bolovanje preko 42 dana, što je kod težih oblika oboljevanja neminovno, te utječe na direktno terećenje zdravstvenih fondova. Kod teških oboljenja, treba imati u vidu i odsustvo s radnog mjesta članova obitelji radi pomoći oboljelom.

Od 2013. godine u Obračunu sredstava u zdravstvu se iskazuju i podatci o broju dana bolovanja po osnovama bolovanja preko 42 dana. Na temelju dostavljenih podataka, u 2014. godini je evidentirano ukupno 691.769 dana bolovanja od kojih najveći dio od 392.592 čine bolovanja po osnovu dužih i težih bolesti.

Tek nakon uzimanja u obzir svih naprijed navedenih, kao i niza drugih socio-ekonomskih čimbenika mogli bi u pravoj mjeri da se iskažu enormni troškovi pojedinca i zajednice radi liječenja pacijenata, a čiji je oboljevanje direktno povezano sa posljedicama ovisnosti od pušenja ili izloženosti duhanskom dimu.

Ako se pitanje posmatra u širem kontekstu, mora se imati u vidu da je pušenje odgovorno za blizu 1,6 milijuna mrtvih u Europskoj regiji i više od 5 milijuna u svijetu, svake godine. Prema istraživanjima i projekcijama do 2030. godine predviđa se 8 milijuna mrtvih godišnje, kao direktna posljedica pušenja i izlaganja duhanskom dimu.³⁰

Najnovije studije su povezale bolesti nastale usljed pušenja, kao čimbenike rizika, za prijevremeno umirovljenje. Procjene ekonomskih gubitaka EU kao posljedice prijevremene mirovine su izračunate na temelju procjena broja radnih dana izgubljenih zbog bolesti (*eng: DLD – days lost to disease*) od strane pušača.

³⁰ *Global Adult Tobacco Survey-Tukey Report, 2010.*

Prema podacima SZO, odrasle osobe u prijevremenoj mirovini u EU - 27 država u 2005. godini su, prema procjenama, prije umirovljenja, izgubili 9 milijuna radnih dana zbog šest glavnih kategorija bolesti povezanih sa pušenjem (maligne neoplazme - bronha, želuca, prostate, kardio i vaskularnih oboljenja, te kronične opstruktivne plućne bolesti). Od ovih šest kategorija bolesti direktno povezanih sa pušenjem najviše osoba je otišlo u mirovinu zbog COPD (hronična opstruktivna plućna bolest) - 36%, kardiovaskularnih bolesti - 27% i raka pluća - 24%.

Gubici produktivnosti nastali usljed pušenja su koštali EU ekonomiju 12.4 milijarde eura u 2005. godini što je ekvivalentno 0.1% ukupnog EU27 bruto nacionalnog dohotka tog godini. Odsustvu s posla je pripalo 91% ukupnog gubitka produktivnosti.³¹

Na globalnom planu bilježe se rezultati dobre prakse u mehanizmima kontrole duhana. Kao primjer zemalja koje su uvele potpune zabrane pušenja u zatvorenim javnim prostorima, te na taj način smanjile posljedice pasivnog pušenja po zdravlje stanovništva, predstavljaju Kanada, Australija, Norveška, Irska i Island i dr.

Tako na Islandu, zemlji s najdužom zabranom (od 2001. godine), prevalencija pušenja kod djece (15 godina) bilježi trend opadanja od 18,6% u 1998. godine do 13,6% u 2003. godine, pa 11,1% u 2007. godini. Također, i u Kanadi (prve pokrajine uvele zabrane 2002. godine) prevalencija pušenja kod mladih od 15 do 19 godina bilježi pad od 2002. godine sa 29% do pada 2007. godine na 19%.³²

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od iznimnog javnozdravstvenog značaja jer ima za cilj, kao što je istaknuto naprijed, unapređenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacijskim grupama.

II.4. Prakse i iskustva drugih zemalja u implementaciji zakona koji predviđaju okruženja 100% bez duhanskog dima

S obzirom na to da je opredjeljenje države Bosne i Hercegovine da postane punopravna članica Europske unije, te da ispuni svoju preuzetu obvezu i donese jedan ovakav sveobuhvatan Zakon koji će da zaštiti zdravlje njenih stanovnika, potrebno je izložiti primjere dobrih praksi drugih zemalja koje su već implementirale takve zakone. Osvrnut ćemo se na utjecaj koji su slični zakoni imali na zdravstvenu sliku stanovništva i ekonomsko-socijalne odnose u državama koje su ih implementirale.

³¹ A study on liability and the health costs of smoking DG Sanco (2008/C6/046)final report December 2009 - http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_en.pdf

³² www.tobaccoatlas.org

Irska

Prva država na svijetu, i ujedno članica EU, koja je 2004. godine uvela zakone kojima se u potpunosti zabranjuje pušenje na zatvorenim javnim i radnim mjestima je **Irska**. Zabrana je imala sljedeće učinke:

- Smanjenje smrtnosti među populacijom starijom od 35 godina po sljedećim parametrima
 - 13% od svih uzroka
 - 26% od koronarnih srčanih bolesti
 - 32% od moždanog udara
 - 38% od kroničnih opstruktivnih plućnih bolesti.
- Smanjenje u izlaganju posrednom pušenju preveniralo je skoro 4.000 smrti u tri godine poslije uvođenja zakona.³³

Ujedinjeno Kraljevstvo

Nakon Irske, slične zakone su donijele i zemlje Ujedinjenog Kraljevstva, Škotska i Engleska.

Škotska je zabranila pušenje na javnim i radnim mjestima u **ožujku 2006.** godine. Nedugo zatim uslijedili su pozitivni zdravstveni pokazatelji o ispravnosti te odluke:

- U prvih 10 mjeseci implementacije zakona, javljanje u bolnice sa akutnim koronarnim sindromom smanjilo se na 17%. Prije zakona prosječno godišnje smanjenje bilo je samo 3%.
- Javljanje u bolnicu zbog astme među djecom smanjilo se u prosjeku na 15% godišnje u razdoblju 2006-2009. godine, u usporedbi sa stopom rasta prije zakona.

Engleska je započela proces implementacije zakona koji zabranjuju pušenje 2007. godine.

Učinci su bili ubrzo vidljivi:

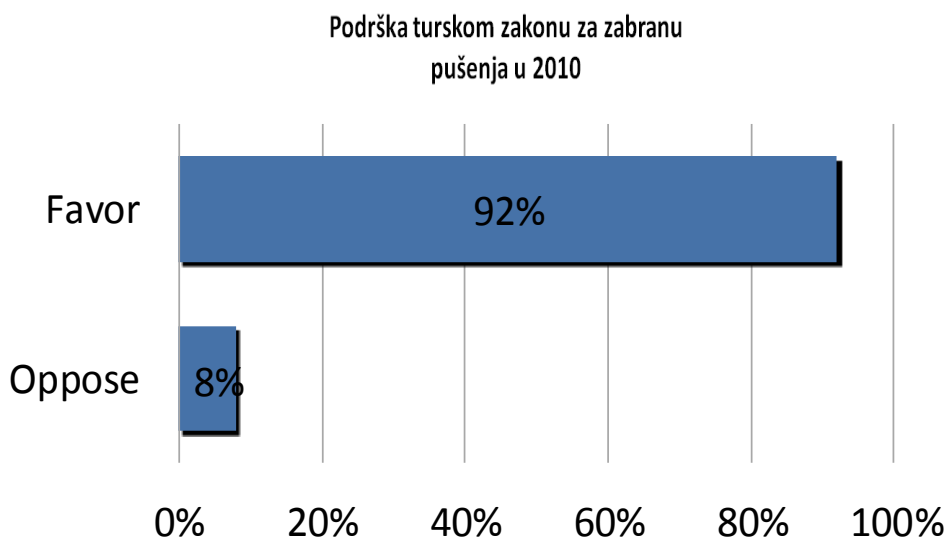
- Implementacija ovog zakona odmah je smanjila javljanje u bolnice djece sa infekcijama dišnog sustava (IDS) na 3,5% i sa astmom na 8,9%.
- Generalno, procjenjuje se da je zakon prevenirao 54.000 slučajeva IDS-a među djecom mlađom od 15 godina u razdoblju 2007-2012. godine.³⁴

³³ Izvori: Mackay D, Haw S, Ayres J, Fischbacher C, Pell J. *Smoke-free Legislation and Hospitalizations for Childhood Asthma*. New England Journal of Medicine Vol. 363:1139-45, 2010.
<http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa0706740>

³⁴ Izvori: Been JV, Millet C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. *Smoke-free legislation and childhood hospitalizations for respiratory tract infections*. ERS publications. Published online before print May 28, 2015, doi: 10.1183/09031936.00014615.) <http://erj.ersjournals.com/content/early/2015/05/28/09031936.00014615>
Millett C, Lee J, Laverty A, Glantz S, Majeed A. *Hospital Admissions for Childhood Asthma After Smoke-Free Legislation in England*. Pediatrics. 2013 February; 131: 495-501.
<http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2013/01/15/peds.2012-2592.abstract>

Turska

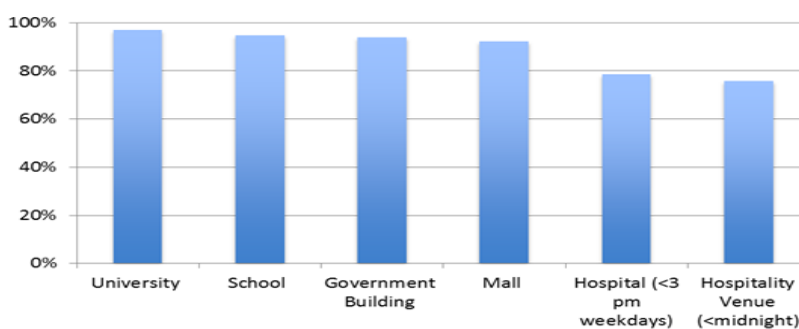
Jedna od najboljih praksi u implementaciji zakona o kontroli duhana dolazi iz **Turske**. Ova zemlja je donijela državni zakon o duhanu 2008. godine kojim je zabranila pušenje u većini zatvorenih javnih prostora i radnih mjesta. U tijeku naredne godine poslije donošenja zakona prostori koji pripadaju restoranima, barovima i čajdžinicama, također, su postali slobodni od duhanskog dima. U 2010. godini, 7 od 10 mjesta su bila usklađena sa zakonom. U konačnici do 2010. godine - 92% Turaka, i od njih 77% svakodnevnih pušača, su izrazili podršku zakonu.

Izvor: Quirk Global Strategies, 2010

Turska se može pohvaliti visokom razinom implementacije zakona; pa je tako istraživanje provedeno tri godine nakon uvođenja zakona pokazalo da razina implementacije zakona varira od 76% u ugostiteljskim objektima do 97% na fakultetima.³⁵

Figure 1. Compliance with smoke-free legislation in indoor public places in Turkey - Overall

³⁵ Izvor: Navas-Acien A. *Compliance with the smoke-free tobacco legislation in indoor public places in 12 cities in Turkey (Presentation)*. Institute for Global Tobacco Control, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2013.

Observational data collected December 2012-July 2013, *Compliance with SF legislation in indoor public places in Turkey* ranged from 76% in hospitality venues to 97% in Universities

Ukrajina

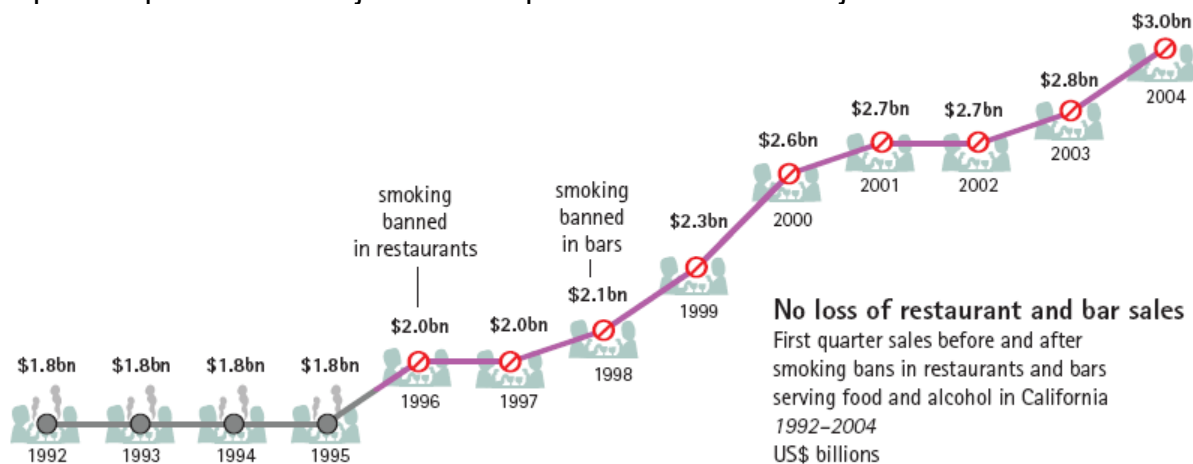
Zakon koji 100% oslobađa zatvorena javna mjesta od duhanskog dima stupio je na snagu u decembru 2012. godine u Ukrajini. Nacionalno istraživanje javnog mišljenja pokazalo je da je 74% ispitanika preferiralo kafiće i restorane bez duhanskog dima. Monitoring usklađenosti koji je proveden godinu dana nakon uvođenja zakona pokazao je da je 90% prostora usklađeno sa zakonom. Što se tiče bojazni da bi ovakav zakon mogao negativno utjecati na biznis, vlasnici restorana iz Kijeva i drugih regija su dvije godine nakon uvođenja zakona održali okrugli stol na kojem je potvrđeno da zabrana nije imala negativan utjecaj na njihovo poslovanje.

Sjedinjene Američke Države

Studije o utjecaju zakona koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima na biznis i ekonomiju provedene su i u drugim državama. Svaka od njih, koja je detaljno provedena pokazuje da donošenje zakona o zabrani pušenja u restoranima i barovima nije imalo nikakvog utjecaja, pa ni pozitivnog, na poslovni promet i zapošljavanje.

Najbolji primjer za ovo je slučaj Kalifornije gdje se paralelno sa donošenjem zakona posmatrao rast prometa u barovima i restoranima. Godine 1992. ta brojka je iznosila 1.8 bn. dolara, da bi se 1996. godine, nakon donošenja zabrane pušenja u restoranima ta brojka povećala na 2.0 bn., zatim 1998. godine nakon donošenja zabrane pušenja u barovima, brojka se povećala na 2.1 bn., te nastavila eksponencijalno rasti do 3.0 bn koliko je zabilježeno 2004. godine.

Istraživanje provedeno u Ujedinjenom Kraljevstvu je pokazalo da je 20% nepušača počelo učestalije odlaziti u pabove nakon uvođenja zakona.³⁶

*2006 Tobacco Atlas, 2nd Edition

³⁶ Izvori: *A comprehensive review of all available studies on the economic impact of smoke-free workplace laws*--Scollo M, Lal A, et al. *Review of the quality of studies on the economic effects of smoke-free policies on the hospitality industry*. Tobacco Control. 2003; 12:13-20.
Available from: <http://www.tobaccoscsm.ucsf.edu/pdf/ScolloTC.pdf>.

Smokefree ACTION (2007). *As the smoke clears: the myths and reality of Smokefree England*. Available online at: <http://www.smokefreeaction.org.uk>, Accessed 5 November 2007.

Nepobitan je zaključak da zakoni koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima čuvaju živote i štite zdravlje zaposlenika i stanovnika. Podaci dobijeni nakon implementacije ovakvih zakona u različitim zemljama pokazali su sljedeće:

- U **New Yorku**, zabilježen je pad od 57% na prijave slučajeva senzornih simptoma (iritacije oka, suhoća grla, curenje nosa) među djelatnicima u ugostiteljstvu.
- U **Leicestershiru, Engleska**, radnici u barovima koji su bili nepušači imali su razinu karbon monoksida u krvi jednaku onoj koja se nalazi u krvi osobe koja popuši od 3-5 cigareta dnevno. Nakon uvođenja zabrane, njihove razine karbon monoksida su postale iste kao u nepušača.
- U **Škotskoj**, izloženost djece posrednom pušenju se smanjila za 39% nakon implementacije zakona o duhanu.³⁷

Nakon svega navedenog, za očekivati je da će se pozitivni trendovi koje nose ovakvi zakoni na sličan način reflektirati na zdravstvene i socio-ekonomske prilike u Federaciji BiH.

III - NAČELA NA KOJIMA SE TEMELJI ZAKON

Donošenje ovog zakona temelji se na načelima sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite koja treba da osigura informiranje, edukaciju i promidžbu zdravlja stanovništva, kao i reduciranje i eliminaciju izloženosti stanovništva svim štetnim čimbenicima po zdravlje. Pravo je svakog građanina da bude informiran o zdravstvenim posljedicama pušenja i izlaganja duhanskom dimu u svojoj okolini. Također, pravo svakog građanina je da živi i radi u okolini bez duhanskog dima. Odgovornost države je da zaštiti zdravlje stanovništva i poduzme sve zakonske, administrativne i izvršne mjere kako bi se eliminiralo štetno djelovanje po zdravlje svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Za ostvarenje cilja iz ovog zakona, predviđeno je u članku 3. da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana i o duhanskim proizvodima, a koji su naprijed u Obrazloženju opisani. Radi se o sljedećim načelima:

- a) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji BiH na čist zrak jer svi, a osobito djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od utjecaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- b) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- c) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se kroz multisektorsku suradnju utvrdi strategija i mjere radi promidžbe i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

³⁷ Izvori: Farrelly, M. et. al, (2005) *Changes in hospitality workers' exposure to secondhand smoke following the implementation of New York's smoke-free law*. Tobacco Control 2005 (14):236-241.

Peplow, G (2007). *Tests are a breath of fresh air for bar staff*. Leicester Mercury, 21 August 2007.

Akhtar PC, Currie DB, Currie CE, Haw SJ. (2007) *Changes in child exposure to environmental tobacco smoke (CHETS) study after implementation of smoke-free legislation in Scotland: national cross sectional survey*. British Medical Journal September 15, 335 (7619): 545.

- d) sinhronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- e) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- f) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

IV - OBRAZLOŽENJE PRAVNIH RJEŠENJA

Poglavlje I. – Temeljne odredbe (čl. 1.-4.) utvrđuje predmet reguliranja ovog zakona, i to na način da se njime uređuju mjere za zabranu i ograničenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, sprječavanje pristupa maloljetnih osoba tim proizvodima, te osnivanje Federalnog povjerenstva za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva. Pored toga zakonom se regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obvezne oznake na pakiranjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona. Člankom 2. utvrđene su definicije koje se koriste u zakonu i njihovo značenje u smislu ovog zakona. Treba istaći da su definicije u visokom stupnju usuglašene sa propisima Europske unije, kao i terminima iz Okvirne konvencije o kontroli duhana, a što je detaljnije opisano kroz usporedne prikaze koji su izrađeni uz zakon. Člankom 3. propisana su načela zakona zbog isticanja obveze da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija BiH) rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje. U tom cilju taksativno su naznačena osnovna načela. Člankom 4. definira se zabrana diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog podrijetla, prilikom obavljanja radnji temeljem ovog zakona i propisa donesenih na temelju ovog zakona. Istaknuto je i da izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na temelju ovog zakona, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

Poglavlje II. – Zabrana pušenja u javnim prostorima (čl. 5. i 6.) odnosi se na utvrđivanje jasne zabrane uporabe svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu. Također, zabranjuje se uporaba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe. Nadalje, člankom 6. se osigurava provedba zabrane pušenja, te je propisano da su istu obvezni osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz članka 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno, te da moraju biti postavljene vizualne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranju. Propisano je postupanje u slučaju da osoba ne poštuje zabranu pušenja u mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno.

Poglavlje III. – Iznimke od zabrane pušenja u javnim prostorima (članak 7.) uređuje slučajeve na koje se ne odnosi zabrana pušenja, a zbog prirode mjesta i prostora, te određenih preporuka Vijeća Europe s tim u vezi. Naime, ovim članom pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim osobama, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem. Mora se istaći da odluku o dozvoli pušenja u smislu ovog člana donosi ravnatelj ili druga odgovorna osoba zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača. Osim toga, definirano je da federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja utvrđenih ovim člankom.

Poglavlje IV. – Testiranje i izvješćivanje o duhanskim proizvodima (čl. 8.-12.), između ostalog, utvrđuje zabranu proizvodnje i prometa cigareta koje sadrže sastojke sa više od: deset (10) mg katrana po jednoj cigareti; jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti; deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti, a kako to utvrđuje i Direktiva 2014/40/EU. Naglašeno je da uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u ovom članku, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje. Zabranjena je i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a osobito cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže aditive. Nadalje, suglasno Direktivi 2014/40/EU zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova, kao što su filteri, papiri, pakiranja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin. Člankom 9. propisano je da se svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije BiH obvezno testiraju. Važno je istaći da se mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja na temelju ISO standarda, i to: za katran ISO 4387, za nikotin ISO 10315, a za ugljen monoksid ISO 8454. U ovom Poglavlju, člankom 10. regulira se i dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima. Tako su proizvođači i uvoznici cigareta obvezni, najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu, nadležnom ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta. Obavještenja o novim duhanskim proizvodima uređena su člankom 11., prema kojem su proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obvezni podnijeti Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište. Obavještenje se podnosi u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Sadržaj obavještenja regulira se člankom 12. zakona, kao i šta se sve dostavlja uz obavještenje od strane proizvođača i uvoznika.

Poglavlje V. – Pakiranje i označavanje duhanskih proizvoda (čl. 13.-17.) utvrđuje temeljne odredbe u domenu pakiranja i označavanja, a shodno Direktivi 2014/40/EU. Tako članak 13. uređuje Jedinственu identifikacijsku oznaku, u smislu da svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi,

nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora da sadrži tu oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini. Utvrđeni su i podaci koje oznaka mora sadržavati. Nadalje, člankom 14. zakona uređuju su podaci na pojedinačnim pakiranjima. Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora sadržavati sljedeće podatke: ime i adresu proizvođača i uvoznika; broj jedinica u pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, te naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakiranje. U istom članku definirana je i obveza da obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina obavljaju proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina. U istom Poglavlju reguliraju se zdravstvena upozorenja na pakiranjima duhanskih proizvoda (članak 15.). Sva pakiranja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini. Shodno Direktivi 2014/40/EU, i zakon predviđa da zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost uporabe duhanskih proizvoda uključuju: opća upozorenja; dodatna upozorenja; kombinirana upozorenja i informativne poruke. U odnosu na ranija upozorenja, novina je da zakon uvodi i kombinirana upozorenja, koja se sastoje od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja. Svako pojedinačno i sva zbirna pakiranja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinirana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakiranja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se tiskaju. Kako je pitanje označavanja podložno promjenama na razini EU, zakon je propisao da federalni ministar zdravstva donosi podzakonski akt o označavanju pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, kako bi se pravila označavanja mogla učinkovito i pravodobno uskladiti i u Federaciji BiH za slučaj izmjena na razini EU. Članak 16. regulira predstavljanje proizvoda. Naime, označavanje pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja promiču duhanski proizvod ili potiču na njegovu uporabu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama i sl. Ovim su članom utvrđeni zabranjeni elementi i obilježja, a podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali, svakako, nisu ograničeni samo na njih. Nadalje, članak 17. zakona odnosi se na izgled i sadržaj pojedinačnih pakiranja. Tako pojedinačna pakiranja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta. Pojedinačna pakiranja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

Poglavlje VI. – Elektronske cigarete i biljni proizvodi za pušenje (čl. 18.-20.) uređuje po prvi put u našem sustavu pitanja prometa i uporabe i ovih cigareta i proizvoda za pušenje. Članak 18. regulira stavljanje u promet elektronskih cigareta, i to na način da za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom. Propisani su i uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište. Označavanje pakiranja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje predmetom je regulacije u članku 19. zakona. Svako pojedinačno pakiranje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa podacima propisanim zakonom, a koji su usklađeni sa Direktivom 2014/40/EU. Ovo poglavlje obuhvaća i označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje, te obvezuje na opća zdravstvena upozorenja. U članku 21. utvrđeni su elementi i

obilježja koja ne smiju biti sadržana u označavanju pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni duhanskih proizvoda.

Poglavlje VII. – Zabrana oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, člankom 21. propisuje decidno šta je sve zabranjeno u smislu oglašavanja. Tako se zabranjuje direktno ili indirektno oglašavati, sponzorirati i na bilo koji način promicati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje; sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje; pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su športski ili umjetnički događaji, individualni športaši ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke) i cijeli niz drugih zabrana. Cilj je smanjiti učinke promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje. Člankom 22. Zakona regulirane su i određene iznimke od zabrane oglašavanja, a sukladno odredbama Direktive 2014/40/EU.

Poglavlje VIII. – Zabrana prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 23. i 24.) uređuje mjesta prodaje i zabranu prodaje. Člankom 23. predviđeno je da duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu. Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima. Osim toga, uređuju se i druge zabrane glede prodaje. U članku 24. propisano je da je zabranjeno prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakiranjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi. Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima, kao i prodaja duhana za oralnu uporabu i njegovo stavljanje na tržište, ali i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom. Navedenim odredbama, novi zakon jasniji je u odnosu na odredbe važećih propisa u ovom području.

Poglavlje IX. – Sprječavanje pristupa maloljetnih osoba duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje (članak 25.) odnosi se na zabranu prodaje i poklanjanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina. Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

Poglavlje X. – Edukacija, informiranje i jačanje javne svijesti (čl. 26. i 27.) regulira aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, te jačanje javne svijesti i informiranje. Suglasno članku 26. zakona nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u suradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji BiH (u daljnjem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obvezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje. Također, Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obvezni poduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istodobno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (članak 27.). Istim člankom propisano je da Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stavka (1) ovog članka, emitiraju utvrđeni sadržaj programa. Ovo iz razloga povećanja stupnja informiranosti građana. Naravno, svaka vrsta emitiranja

edukativnih programa, bit će predmetom posebnog ugovaranja RTV stanica sa nadležnim tijelima, uvažavajući propise o emitiranju radio i televizijskog programa, te uvažavajući pravila kreiranja programske sheme svake pojedine RTV stanice.

Poglavlje XI. - Strateški program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (članak 28.) bavi se obvezom Vlade Federacije da donese Strateški program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji očuvanja i unapređenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja čimbenika rizika za nastanak oboljenja, te stjecanja znanja i navika o zdravom načinu života. Strateški program donosi se za razdoblje od pet godina, a nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

Poglavlje XII. – Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 29. i 30.) utvrđuje obvezu formiranja povjerenstva, njen sastav, mandat, nadležnosti i izvješćivanje prema Vladi Federacije. Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalno povjerenstvo). Federalno povjerenstvo ima 10 članova, i sastoji se od predstavnika različitih ministarstava u Vladi Federacije BiH, kao i predstavnika sektora civilnog društva. Kako je pristup kontroli uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje baziran na multisektorskim načelima, potrebno je da svi relevantni sektori imaju svoju ulogu, provode svoje ovlasti, te da se sve raspoložive informacije pravodobno obrađuju kroz tijelo, kakvo je Federalno povjerenstvo. Radi se, dakle, o provedbenom, ali i savjetodavnom tijelu Vlade Federacije, neophodnom radi uvida u cjelokupno stanje u ovom području.

Poglavlje XIII. – Reguliranje odnosa između Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana (članak 31.) odnosi se na ograničenja ovih odnosa samo na one odnose potrebne za učinkovito reguliranje industrije duhana i njenih proizvoda. Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informirati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa. Tvornice za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i tvrtke za uvoz, ukoliko su u vlasništvu Vlade Federacije, moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom. Također, ovim člankom utvrđeni su oblici postupanja koji nisu dozvoljeni u međusobnom odnosu organa i institucija državne uprave, javnih institucija i političkih stranaka prema industriji duhana, ili obrnuto. Ograničenja su utvrđena i za nositelje javnog položaja.

Poglavlje XIV. - Nadzor nad provedbom zakona (čl. 32.-34.) regulira organe nadzora, i to kroz organizacijsku shemu Federalne i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove, te nadležna ministarstva unutarnjih poslova. U članku 33. utvrđene su ovlasti inspektora, i to počevši od zabrane uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, sukladno odredbama ovog zakona, do drugih zabrana propisanih ovim zakonom. Člankom 34. regulira se primjena relevantnih propisa, u smislu shodne primjene odredbi propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

Poglavlje XV. – Kaznene odredbe (čl. 35.-40.) odnosi se na utvrđivanje novčanih kazni za prekršaje učinjene po odredbama ovog zakona, i to za pravne osobe, odgovorne osobe u pravnoj osobi i fizičke osobe.

Poglavlje XVI. – Prijelazne i završne odredbe (čl. 41.-44.) uređuje početak primjene propisa i druga važna pitanja za primjenu zakona. Tako je člankom 41., osim propisanih rokova za usklađivanje sa odredbama ovog zakona, propisano i da će se kazne za fizičke osobe i sve subjekte iz ovog članka, inače utvrđene ovim zakonom, početi naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona. Člankom 42. propisano je donošenje podzakonskih akata. Člankom 43. propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), dok je odredbom članka 44. utvrđeno da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

V – MIŠLJENJA NA ZAKON

Suglasno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10), obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Pozitivna mišljenja na Nacrt zakona zaprimljena su od većine kantona.

Osim suglasnosti na Prednacrt zakona, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona iznijelo je i određene sugestije i komentare. Naime, to ministarstvo izražava bojazan da se novi zakon u ovom području neće poštovati, odnosno neće postići željeni učinak, ukoliko se mjere kontrole i nadzora u praksi ne primjene na drugačiji način nego što je to sada slučaj. Stava su da je trebalo više učiniti na provedbi važećeg zakona i analizi učinka po istom, te vršiti stalni pritisak na nadležne inspekcije u smislu strožijeg kažnjavanja prekršitelja, a onda pristupiti postepeno pooštavanju zakonskih normi. Također, iznose i sugestiju da se ipak ostavi mogućnost da se u ugostiteljskim objektima u kojima se ne poslužuje hrana može odvojiti prostor za pušače, odnosno da se kafići male kvadrature (napr. do 20-25 m²) mogu opredijeliti hoće li u njima pušenje biti dozvoljeno ili ne. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona cijeni da se u obzir mora uzeti procenat pušača u Federaciji i njihove navike, te da je za očekivati da se odredbe novoga zakona neće poštovati u praksi bez „teške represije od strane inspekcije“. U tom smislu ističemo da ovakva intervencija na predloženi tekst zakona bitno utječe na sami koncept zakona i osnovne intencije zabrane pušenja; faktički radi se o pravnom rješenju koje je slično postojećim odredbama zakona, a koje nije u potpunosti suglasno sa odredbama Okvirne konvencije, ali i rješenju za koje postoje jasni dokazi u praksi drugih zemalja da nije učinkovito i ne doprinosi unapređenju stanja zdravlja stanovništva (što je bliže elaborirano naprijed u ovom Obrazloženju). Nadalje, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona ističe da je u Kaznenim odredbama navedeno da nadzor nad primjenom članka 25. obavlja prosvjetna inspekcija, a treba da se navede tržišna inspekcija. Obrađivač zakona je ispravio uočenu grešku, te prihvatio prijedlog ministarstva. Na koncu, kantonalno ministarstvo ukazuje i na potrebu da se definira otvoreni prostor, odnosno da se napravi jasna distinkcija između zatvorenog i otvorenog prostora, zbog različitih vrsta ograde koje se mogu naći u praksi kao pripadajući dio otvorenog prostora (napr. ugostiteljskih objekata). Glede tog prijedloga, obrađivač zakona će iznaći obuhvatnu i sadržajnu definiciju otvorenog prostora, te unaprijediti

odredbu do upućivanja teksta zakona prema Vladi Federacije, nakon dodatnih konzultacija koje će se provesti.

Također, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Bosansko-podrinjskog kantona iznijela je isti prijedlog kao Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona glede nadzora nad člankom 25. ovog zakona, a što je prihvaćeno, odnosno korigirano. Ova Kantonalna uprava iznosi i prijedlog da se u članku 5. briše zabrana pušenja u odnosu na javne skupove „zbog nemogućnosti kontrole“; stava su da je na javnim skupovima neizvodljivo kontrolirati sudionike po pitanju uporabe duhanskih proizvoda. Kada je u pitanju ovaj prijedlog, ističemo da je isti neprihvatljiv jer bitno utječe na opseg zabrane pušenja i suprotan je Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana. Nadzor nad primjenom zakona u ovom dijelu može se osigurati, naravno, uz odgovarajuću podršku nadležne inspekcije. Svjesni smo da taj nadzor jeste otežan u odnosu na druge vrste nadzora, ali nije neizvodljiv. Treba istaći, također, da će primjena zakona, generalno zahtijevati i puno promotivnoga i preventivnoga rada, usljed čega se očekuje i značajan pomak u razvijanju svijesti građana o štetnosti izloženosti duhanskom dimu i razvijanju novih navika i ponašanja koja neće ugrožavati nepušače. Osim toga, primjena zakona bitno ovisi od stupnja nadzora koji se provodi od strane nadležnih inspekcija, te je svakako jedna od primarnih zadaća i usmjereni rad sa samim inspekcijama u smislu osnaživanja i potpore za nadzor nad ovim zakonom.

Nadalje, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona podržava donošenje zakona, te iznosi par sugestija, u smislu da je potrebno ponovo razmotriti visinu novčanih kazni, jer su „na terenu teško provodive“ zbog teške ekonomske situacije i velikog broja konzumenata duhanskih proizvoda. U svezi s tim, valja istaći da su kazne usklađene sa Zakonom o prekršajima, koji utvrđuje okvir za minimalne i maksimalne kazne. Cijeneći značaj kažnjavanja u kontekstu zaštite javnoga zdravlja, obrađivač zakona je utvrdio raspone novčanih kazni za nepostupanje po ovom zakonu. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona skreće pažnju i da je potrebno podzakonskim aktom veoma precizno definirati posebne prostorije za iznimke od zabrane pušenja, kako ih zakon predviđa, što će svakako da se ima u vidu kod donošenja podzakonskih propisa, nakon usvajanja zakona. Navedeno Ministarstvo, također, sugerira da se preispita odredba članka 23. stavak (3), točka d) o prodaji duhanskih proizvoda u objektima udaljenim u radijusu manje od 100 m od škola, jer drže da će to teško biti provodivo na terenu. Međutim, radi se o odredbi koja treba da se zadrži u zakonu zbog odnosa prema djeci i mladima u smislu zaštite od pušenja i dostupnosti duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. S druge strane, nisu izneseni slični prijedlozi od ostalih tijela koja su se očitovala na Prednacrt zakona.

Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i

ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova/Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke/Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Samo Federalno ministarstvo trgovine nije dostavilo svoje očitovanje, sva ostala gore navedena ministarstva i tijela dostavili su pozitivna mišljenja na predloženi Prednacrt zakona.

Federalna uprava za inspekcijske poslove i Federalno ministarstvo pravde su iznijeli par prijedloga, koji se odnose na odredbe vezane za nadzor i visinu kazni, a koji su prihvaćeni i ugrađeni u ovaj tekst zakona, koji se upućuje Vladi Federacije BiH. Također, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva podržava donošenje zakona, te iznosi prijedloge za poboljšanja teksta, i to u čl. 2, 6, 9. i 16, koji su prihvaćeni, osim u dijelu člana 16 . stav (1) gdje obrađivač zakona nije brisao dio teksta (kako je predloženo), s obzirom na to da se radi o tekstu preuzetom iz Direktive 2014/40/EZ, odnosno u pitanju je harmonizacija sa propisom Evropske unije.

Treba ukazati i da je Svjetska banka (Ured u Sarajevu), u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom, dostavila analizu usklađenosti Prednacrt zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana. U analizi je istaknuto da je Prednacrt zakona usuglašen sa odredbama navedene Konvencije, te da su evidentni naponi da se u Federaciji BiH osigura uvođenje sveobuhvatnog normativnog okvira za kontrolu duhana. Istaknute su sve prednosti novog načina reguliranja ove oblasti. Također, u analizi su date i sugestije kako pravni okvir učiniti još boljim, te unaprijediti stupanj provedbe Okvirne konvencije. S obzirom na to da u tom dijelu postoje i određene preporuke koje se odnose na druge sektore, i nisu isključivo domen sektora zdravstva, niti predmet samo ovog zakona, odlučeno je da se o svim sugestijama takve prirode diskutira u kasnijoj fazi razmatranja i usvajanja zakona, ukoliko isti u predloženom tekstu (u I fazi) bude prihvaćen. Ovo iz razloga što se sugestije uglavnom odnose na reguliranje takvih odredbi koje za cilj imaju još veći stupanj usuglašenosti zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana, te je u procesu konzultacija neophodno osigurati sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Napominjemo da se u privitku zakona nalazi ovjerena Izjava o usklađenosti Prednacrt zakona sa propisima Europske unije, i to od strane Ureda Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije.

V - FINACIJSKA SREDSTVA

Za provedbu ovog zakona nisu potrebna finansijska sredstva iz Proračuna Federacije, niti proračuna kantona/županija.